

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Monika Beroušková

DRUHY CIVILNÍHO PROCESU

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Silvia Kubešová, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29. 6. 2017

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Druhy civilního procesu“ vypracovala samostatně, pod vedením JUDr. Silvie Kubešové, Ph.D. a použila jsem pouze literární prameny, které jsou uvedeny v seznamu literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání stejného nebo jiného titulu.“

V Praze dne 29. 6. 2017

.....

Monika Beroušková

Poděkování:

Velice ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce, JUDr. Silvii Kubešové, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině za podporu po dobu mého studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

OBSAH

Seznam zkratok.....	V
Úvod	1
1. Civilní proces	4
1.1. Pojem civilní proces.....	4
1.2. Vývoj civilního procesu.....	6
2. Druhy civilního procesu.....	11
2.1. Řízení nalézací.....	15
2.2. Řízení vykonávací.....	36
2.3. Řízení insolvenční.....	45
2.4. Řízení zajišťovací	52
2.5. Rozhodčí řízení (arbitráž)	58
3. Rekodifikace civilního procesu.....	62
3.1. Jednotný civilní kodex	62
3.2. Úprava civilního procesu s důrazem na jednotlivá řízení.....	65
3.3. Úprava civilního procesu na Slovensku.....	67
Závěr.....	69
Seznam použité literatury a pramenů	71
Abstrakt	78
Abstract	79
Téma diplomové práce/ Theme of thesis.....	80
Seznam klíčových slov/ Key words	80

SEZNAM ZKRATEK

exekuční řád	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů
InsZ	zákon č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobu jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva ČNR o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
RozŘ	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

ÚVOD

Diplomovou práci na téma „Druhy civilního procesu“ jsem si vybrala zejména z praktických důvodů. V průběhu svého studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze jsem absolvovala stáž na civilním úseku u Obvodního soudu pro Prahu 4, která ve mne vyvolala zájem o toto právní odvětví. Znalost základních institutů civilního procesu, jejich pochopení a schopnost aplikace považuji za stěžejní při výkonu téměř každé právní profese. Dané téma pokládám za aktuální, a to především z důvodu chystané rekonstrukce civilního procesu.

Civilní proces je právním odvětvím, které je v obecné rovině chápáno jako procesní činnost, resp. postup soudu, popřípadě jiných rozhodujících subjektů (rozhodců), účastníků řízení a dalších subjektů a osob zúčastněných na řízení, jehož cílem je poskytnutí ochrany subjektivním právům a zákonem chráněným zájmům. Jedná se o jeden z druhů soudního řízení, jenž se osamostatnil v průběhu vývoje z původně jednotného soudního řízení. To mělo povahu řešení sporu o právo. Společně s trestním, správním a ústavním řízením patří mezi čtyři základní druhy soudního řízení.

Civilní proces je charakteristický vnitřní diferenciací, která je výsledkem postupného historického vývoje. K původní funkci, která spočívala v poskytování ochrany již porušených práv, přibývá i funkce ochrany práv před jejich ohrožením. Nalézání práva je historicky nejstarší funkcí civilního procesu. K efektivnímu fungování civilního procesu však bylo zapotřebí, aby plnil i další funkci, a to výkon rozhodnutí v případě, že povinný dobrovolně nesplní, co mu bylo soudem v nalézacím řízení určeno. V případě, kdy má povinný více věřitelů, vymezilo se dále řízení, které šetří práv oprávněných osob s cílem jejich rovnoměrného uspokojení. Za účelem zvýšení efektivnosti řízení došlo dále k úpravě několika institutů, které zajišťují účastníkům v odůvodněných případech okamžitou ochranu jejich práv. V neposlední řadě lze ve společnosti spatřovat sílící tendence k řešení sporů, i jinou než soudní cestou, a s tím související vývoj nových alternativních způsobů řešení sporů. Základní členění civilního procesu tak v současnosti spočívá v jeho rozlišení na řízení nalézací, vykonávací, insolvenční, zajišťovací a řízení rozhodčí. Řízení nalézací se dále člení na řízení sporné a nesporné.

Cílem této diplomové práce je popsat teoretické základy civilního procesu a jeho jednotlivých druhů. Vzhledem k rozsahu zvoleného tématu není možné

analyzovat všechny druhy civilního procesu do hloubky. Rozhodla jsem se proto věnovat především účelu, základním principům a prvkům, které jsou pro jednotlivé druhy řízení charakteristické a popsat průběh těchto řízení. V rámci diplomové práce se budu věnovat plánované rekonstrukci civilního procesu s cílem popsat aktuální stav.

V úvodu mé diplomové práce se budu věnovat historii civilního procesu a jeho postupnému vývoji. Vymežím pojem civilní proces v obecné rovině a seznámím čtenáře s možnostmi definování pojmu civilního procesu v právní teorii.

Druhá kapitola je hlavní částí mé diplomové práce. Nejprve nastíním společný základ civilního procesu, budu se tedy věnovat zásadám, které jsou společné (až na výjimky) pro všechny druhy civilního procesu. Dále rozeberu jednotlivé druhy civilního procesu, zejména z hlediska jejich účelu a cíle, a pokusím se vystihnout jejich společné znaky a odlišnosti. V této kapitole bude v základních rysech analyzován průběh řízení nalézacího, vykonávacího, insolvenčního, zajišťovacího a rozhodčího.

Nejprve se budu věnovat řízení nalézacímu, které se dále dělí na řízení sporné a řízení nesporné. Z důvodu nestejnorodé úpravy těchto dvou řízení, a zejména s přihlédnutím k tomu, že nalézací řízení je označováno za základní druh civilního procesu, je nalézacímu řízení věnována větší pozornost ve srovnání s ostatními druhy civilního procesu.

V rámci této kapitoly nejdříve popíši řízení sporné, které slouží k projednání a rozhodování sporů mezi soukromoprávními subjekty za účelem poskytnutí ochrany porušeným či ohroženým právům. V druhé části charakterizuji nesporná řízení, která se v průběhu vývoje vyčlenila za účelem úpravy vztahů mezi účastníky řízení a předcházení případným sporům do budoucna. V závěru této kapitoly porovnáám sporné a nesporné řízení.

Na nalézací řízení naváže s popisem úpravy vykonávacího řízení, které slouží k vynucení povinnosti zhmotněné ve vykonávacím titulu a nesplněné dobrovolně. Popis vykonávacího řízení bude zahrnovat jak popis soudního výkonu rozhodnutí, tak exekuci.

Dále přiblížím problematiku insolvenčního řízení, které slouží k vyřešení platební situace, kdy dlužník má více než jednoho věřitele a je v úpadku, popř.

hrozícím úpadku. V této kapitole rozeberu předpoklady pro konání insolvenčního řízení, průběh insolvenčního řízení a uvedu formy úpadku a možnosti jeho řešení.

Poté se budu věnovat řízení zajišťovacímu, které zahrnuje instituty civilního řízení, jež slouží k předběžnému poskytnutí ochrany porušeným nebo ohroženým právům bez konečného rozhodnutí ve věci samé. Mezi zajišťovací instituty patří předběžná opatření, prétorský smír, zajištění důkazů, zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví a tzv. posesorní ochrana, tedy řízení o žalobě z rušené držby.

Poslední část této kapitoly věnuji rozhodčímu řízení, které, jako jeden z druhů civilního procesu, poskytuje možnost volby řešení sporu mimosoudní cestou. Rozhodčí řízení je v České republice jedním z nejvíce užívaných mimosoudních způsobů řešení sporů a jedná se o hlavní alternativu ke „klasickému“ civilnímu řízení. Vymezím subjekty rozhodčího řízení, základní principy, předmět a postup v samotném řízení před rozhodci.

V závěru mé práce se zamyslím nad potřebou komplexní úpravy civilního procesu a přístupem odborné veřejnosti k jeho rekonstrukci. Pokusím se o nastínění možných variant budoucí rekonstrukce s poukazem na problematiku s tím spojenou. Zaměřím se na dvě uvažované možnosti úpravy civilního procesu, a to úpravu v rámci jednotného kodexu plánovanou v minulosti, a na současný záměr rekonstrukční komise, tedy úpravu civilního procesu v rámci několika právních předpisů.

Vzhledem k rozsahu vybraného tématu si diplomová práce neklade za cíl analyzovat civilní proces a jeho jednotlivé druhy do všech podrobností, ale přehledně zachytit jeho podstatné aspekty.

1. CIVILNÍ PROCES

1.1. POJEM CIVILNÍ PROCES

Pojem civilní proces, jako právní institut, který je určený zejména k řešení soukromoprávních sporů, vznikl jako všechny obecné pojmy abstrakcí. Vymezení pojmu civilní proces není v právní teorii zcela jednoznačné. Nalezneme různé definice, které vycházejí z odlišných kritérií.

Nejprve považují za stěžejní definovat samotný pojem proces. Termín proces pochází z latinského *procedere, processus* a s jeho užitím se setkáváme v běžném životě v mnoha odlišných oblastech. „*V právní oblasti se pod pojmem “proces” rozumí postup některých právních subjektů, vedoucí k dosažení právních následků.*“¹ Tyto postupy jsou upraveny v jednotlivých právních řádech normami, konkrétně normami procesními obsaženými v jednotlivých pramenech občanského práva procesního.

Teorie pracuje se třemi pojetími procesu:

- I. První pojetí pojímá proces čistě z hlediska sémantického významu pojmu proces a považuje za něj každý postup. „*Proces v tomto pojetí je vše, čím vznikají a vytvářejí se právní vztahy, jakož i práva a povinnosti jako složky jejich obsahu.*“²
- II. Druhé akcentuje postavení státního orgánu, neboť nahlíží na proces jako na řízení před státním orgánem. Za proces považuje takový postup, jehož účastníkem je státní orgán, který v rámci procesu vydává vykonatelná rozhodnutí. V české právní teorii toto pojetí všeobecně převládá.
- III. Třetí skupina ztotožňuje proces se zvláštním právním vztahem, pro který je typická účast tzv. nezúčastněného třetího. Toto pojetí klade důraz právě na činnost soudu, popř. jiného subjektu, jako nezúčastněného třetího.

Civilní proces je samostatné zvláštní procesní odvětví, a to bez ohledu na to, k jakému základnímu pojetí procesu popsanému výše se přikloníme. Jedná se o jeden

---

¹ ZOULÍK F. In WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, 32 s.

² Viz tamtéž.

z druhů soudního řízení, který se osamostatnil v průběhu vývoje z původně jednotného soudního řízení, které mělo povahu řešení sporu o právo. Došlo k postupnému vydělení a osamostatnění i dalších druhů soudnictví, a to soudnictví trestního, správního a následně i soudnictví ústavního.

V právní teorii se můžeme setkat s mnoha odlišnými vymezeními pojmu civilní proces, která vycházejí z rozličných kritérií. Při charakteristikách jednotlivých druhů řízení budu vycházet především z jejich účelu a cíle. Na těchto kritériích je postavena i jedna z definic pojmu civilní proces, kdy: „*Civilní proces je chápán jako procesní činnost,³ resp. postup soudu, účastníků a dalších subjektů a osob zúčastněných na řízení, jehož cílem je poskytnutí ochrany subjektivním právům a zákonem chráněným zájmům.*“⁴. Tato subjektivní práva a zákonem chráněné zájmy vyplývají z občanskoprávních, rodinněprávních, pracovněprávních a obchodních vztahů, upravených v hmotněprávních normách. Není však vyloučena pravomoc civilních soudů projednat i jiné věci, než které vyplývají z uvedených soukromoprávních vztahů.⁵ Nejedná se ale o jediné možné vymezení civilního procesu. Pro účely této diplomové práce nebudu vycházet pouze z této definice civilního procesu, neboť takové vymezení civilního procesu nepovažuji za zcela dostačující.

Je zapotřebí si uvědomit, že vývojem civilního procesu došlo k rozšíření druhů civilního procesu např. o rozhodčí řízení, které je jednou z hlavních alternativ ke „*klasickému*“ civilnímu procesu. V takovém případě pracuje právní teorie s širším vymezením pojmu civilní proces, který lze také definovat jako „*postup soudu, popřípadě jiných rozhodujících subjektů (rozhodců), účastníků řízení a dalších subjektů při poskytování ochrany porušených či ohrožených subjektivních práv a zákonem chráněným zájmům vyplývajícím z občanskoprávních, rodinně právních,*

---

³ Někteří procesualisté charakterizují civilní proces nejen jako činnost, ale také jako procesní vztahy, které při tom vznikají.

⁴ STAVINHOVÁ, J. In STAVINHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. *Základy civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 12 s.

⁵ Jiné právní věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení, stanoví-li to výslovně zákon (§ 7 odst. 3 OSŘ). Civilní pravomoc soudů tak nezahrnuje pouze záležitosti, které vyplývají z uvedených soukromoprávních vztahů, nýbrž i záležitosti povahy veřejnoprávní. (Mezi jiné právní věci řadíme např. úpravu obsaženou v ZŘS, konkrétně řízení ve věcech kapitálového trhu (§ 316 a násl. ZŘS), řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření v jiných než obchodních prostorách ve věcech ochrany hospodářské soutěže (§ 323 a násl. ZŘS), řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory nebo Komory daňových poradců k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti (§ 332 a násl. ZŘS).

pracovněprávních a obchodněprávních vztahů, jakož i procesní vztahy, které se těmito subjekty při této činnosti vytvářejí.“⁶.

Pro úplnost uvádím ještě další názor, se kterým se v praxi můžeme setkat. Nestaví se sice do opozice vůči tradičním znakům civilního procesu, účelu a cíli, ale klade důraz na význam základních strukturních znaků, které jsou výsledkem dlouhodobého vývoje. Staví do popředí existenci procesních stran, v jejichž sporu má řídicí a rozhodující postavení soud, tedy mocenský orgán výkonu soudnictví. Chápe procesní činnost těchto subjektů jako řízený postup, skládající se z na sebe navazujících fází. Jejich obsah a strukturu určují soud a strany sporu. Předmětem řízení je projednání a posouzení konkrétního, individuálně určeného soukromoprávního sporu.⁷ „*Při respektování těchto poznatků lze definovat civilní proces jako postup soudu, stran a dalších zúčastněných subjektů při projednávání a rozhodování soukromoprávních sporů orgány výkonu soudnictví.*“⁸ Toto vymezení je dle mého názoru v současnosti nedostačující. Vymezuje civilní proces pouze v užším smyslu, neboť nenaplnuje definiční znaky pro rozhodčí řízení.

1.2. VÝVOJ CIVILNÍHO PROCESU

Pro charakteristiku podstaty, významu a funkce civilního procesu dnešní doby a jeho jednotlivých druhů, není stěžejní vyjmenovat a popsat všechny podoby, které civilní proces v průběhu vývoje nabýval, nýbrž je podstatné zaměřit se na jeho obecné vývojové trendy. V průběhu jeho vývoje dochází ke střídání některých odlišných principů a charakteristických prvků, které civilní proces ovládají, neboť tyto nebyly po celou dobu existence civilního procesu neměnné, nýbrž i ony podléhaly vývoji. Jedná se zejména o střídání volnějších procesních forem a striktní, obligatorní úpravy, ústnosti a písemnosti, dispozitivnosti a oficiality. Nemyslím tím však střídání v absolutním významu, myslím tím spíše prolínání jednotlivých forem s převahou určitých prvků. Nejednalo se o nahodilý vývoj, nýbrž o postupné zdokonalování procesních forem za účelem poskytnutí vyšší a účinnější míry ochrany subjektivním právům.

---

⁶ STAVINHOVÁ, J. In STAVINHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. *Základy civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 12 s.

⁷ Viz tamtéž.

⁸ Viz tamtéž.

Při charakteristice vývoje civilního procesu vycházím z pojetí F. Zoulíka, který dělí vývoj civilního procesu do tří stupňů.

Počátky vývoje civilního procesu lze spatřovat ve všech historických právních řádech, zejména ve vývoji římského práva a práva germánských států. Původně jednotný soudní proces se začíná postupně diferencovat, až dochází k vydělení trestního soudnictví jako samostatného druhu soudnictví. Tento okamžik lze označit zároveň za vznik civilního procesu. Za nejstarší formu římského procesu se považuje proces legisakční, spočívající na určitých, zákonem vymezených žalobách. Ty se těsně vázaly k textům zákonů a chránily pouze ty nároky, které byly opřeny o předpisy civilního práva. Tato forma byla vytlačena v průběhu 2. stol. před n. l. procesem formulovým, jehož základem byly žaloby dle prétorského ediktu. Rozdělení římského procesu na fázi před úředníkem a fázi před soudcem, kdy nebyly známé žádné opravné prostředky, je velmi vzdálená civilnímu procesu, jak jej známe dnes.⁹ Avšak uplatňovaly se zde některé zásady, jež mají své místo dodnes. Jedná se např. o vázanost soudu *petitem*, důkazní břemeno či materiální právní moc.

K další fázi římského procesu dochází za principátu, který je ovládán procesem kogničním. Dvě stádia splynula v jedno, tedy celé řízení probíhalo před úředníkem, proti jehož rozhodnutí se zpravidla připouštělo odvolání k císaři.

Vývoj civilního procesu ve středověku byl v Evropě pod vlivem jak práva germánského, tak i částečně práva slovanského. Jedná se zejména o vliv, jenž vycházel z obyčejů a nebyl dlouhou dobu legislativně usměřňován. K odlišnému vývoji docházelo v severoitalské říši Langobardů, u nichž byla jurisdikce svěřena královským úředníkům, kteří uplatňovali striktnější procesní formy. Docházelo ke vzniku nových procesních forem, pro které byla charakteristická jejich určitost a zajištění vyšší právní jistoty. Toto pojetí se počátkem novověku rozšířilo a uplatňovalo se téměř po celé Evropě. Zmíněná nová etapa vývoje civilního procesu byla charakteristická rigidností úpravy, jejímž cílem bylo překonání předchozích forem. Proces byl typicky písemný a neveřejný, ovládán legální teorií důkazní a postup v řízení se řídil zásadou legálního pořádku. Středověké soudnictví v Českých zemích do druhé vývojové fáze přešlo v období stavovské monarchie. Stěžejní bylo vydání Obnoveného zřízení zemského roku 1627, důsledkem čehož

---

⁹ ZOULÍK F. In WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Linde Praha a.s., 2004, 59 s.

bylo posílení centralistických a absolutistických tendencí a procesní právo přešlo k soudnictví rigidních forem.¹⁰¹¹

Pro vývoj moderního procesu bylo význačné přijetí francouzského Code de procédure civile z roku 1806. Vyústil v německou kodifikaci procesního práva z roku 1877 a rakouskou z roku 1895. Pro české země byl významným dílem Obecný soudní řád vydaný roku 1781 Josefem II., kterým byly překonány zbytky středověkého práva, a zároveň obsahoval i prvky, jimiž předbíhal vývoj procesního práva. V 19. století došlo k přijetí řady předpisů, které již upravují jednotlivé druhy civilního procesu. Jednalo se zejména o kodifikace civilního procesu z let 1895 a 1896, které se skládaly z civilního soudního řádu a exekučního řádu. Některé druhy civilního procesu však tyto kodifikace neobsahovaly. Neobsahovaly úpravu nesporného řízení (ta byla obsažena až v patentu z roku 1954) a řízení konkurzní, jenž bylo upraveno zákonem z roku 1869. Rakouská kodifikace civilního procesu patřila k těm nejzdařilejším, a to byl patrně i důvod, proč ji Československá republika po roce 1918 převzala a platila až do roku 1951. Klíčovými předpisy v období první republiky byly tzv. jurisdikční norma, civilní soudní řád, exekuční řád a zákon o soudní organizaci. Štajgr charakterizoval prvorepublikové občanské právo procesní jako budované na principu formální pravdy, základní formou řízení bylo řízení sporné a účast laiků byla omezena.¹²

V období totality byl kontinuální vývoj civilního procesu přerušen. Následovalo přijetí dalších předpisů. Zejména se jednalo o zákon o zlidovění soudnictví z roku 1948, který přinášel širší zapojení civilních osob do řízení. Občanský soudní řád z roku 1950 přerušil dosavadní vývojové tendence. Jednalo se o široce pojatý kodex, který obsahoval mj. úpravu zvláštních druhů civilního procesu a rozhodčího řízení. Opustil od zásady formální pravdy a s tím spojený např. institut rozsudku pro zmeškání a velmi zasáhl i do uplatnění dispoziční zásady, neboť soudu stanovil povinnost, aby nepřiznal účinnost vzetí návrhu zpět, uznání nebo vzdání se

---

¹⁰ ZOULÍK F. In WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Linde Praha a.s., 2004, 59 s.

¹¹ Jakékoli změny právních norem byly procesně složitější.

¹² ŠTAJGR, F. *Občanské právo procesní: učebnice pro vysoké školy*. Praha: Orbis, 1964, 15,16 s.

nároku a neschválil smír v případě, že se tento úkon přičil zákonu nebo obecnému zájmu.¹³

Občanský soudní řád z roku 1950 byl nahrazen občanským soudním řádem z roku 1963, který se od řádu z roku 1950 nelišil ani tolik ideově, jako systematicky. Tento občanský soudní řád je v novelizovaném znění platný a účinný až do současnosti. Některé otázky, např. problematika zvláštních druhů civilního procesu, byla vyčleněna do zvláštních právních předpisů. Civilní proces byl koncipován jako jednotné řízení, v němž platily stejné procesní zásady. Tento socialistický právní řád vycházel z teze, že právo slouží politickým účelům.¹⁴ „*Socialistické právo lze tudíž charakterizovat jako instrumentální právo.*“¹⁵ Stálo na principu materiální pravdy a sloužilo jako nástroj k zasahování státu do soukromoprávní oblasti účastníků.

Poslední dobou se velmi řeší především otázka, do jaké míry by měl nést odpovědnost za výsledek sporu, zejména za zjištění skutkových okolností případu, soud, a do jaké míry účastník. Dochází k novelizacím, které upravují např. instituty týkající se principu koncentrace řízení či principu formální pravdy, které do určité míry za účelem rychlého a hospodárného řešení sporů stanovují limity pro uplatnění principu jednotnosti řízení a principu materiální pravdy.

Jak vyplývá ze stručného popisu vývoje civilního procesu, dochází ke střídání volnějších procesních forem a striktní, obligatorní úpravy, které se vyznačují rozlišným postavením soudce a stran sporu a jejich vlivem na řízení. Přiklonění se k volnější procesní formě či naopak k více formální, obligatorní úpravě závisí dle mého názoru především na vytyčení účelu a cíle civilního procesu.¹⁶ Kam se bude vývoj civilního procesu ubírat bude v první řadě odvislé právě od vytyčení základních zásad a účelu civilního procesu, vymezení postavení soudce a účastníků a jejich vlivu na civilní řízení, a tomu odpovídající užití procesních institutů.

V posledních letech můžeme navíc ve společnosti pozorovat zesilující tendence k řešení sporů jinou než soudní cestou. Narůstá zájem o využívání zejména

---

¹³ Viz ust. § 76 zákona č. 142/1950 Sb., o konání v občianskych súdnych veciach (občiansky súdny poriadok).

¹⁴ ZWEIGERT, K., KÖTZ, H. *Introduction to Comparative Law. Volume I.* Oxford: Clarendon Press: Oxford, 1987, 332 s.

¹⁵ BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví.* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, 521 s.

¹⁶ K tomu shodně LAVICKÝ, P. In LAVICKÝ, P. ed. *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí.* Brno: Masarykova univerzita, 2014, 38 s.

rozhodčího řízení, které je hlavní alternativou ke klasickému civilnímu procesu, jak bylo uvedeno výše.

Zesilující tendencí k řešení sporů mimosoudní cestou dochází k nalézání nových způsobů a metod, které plní roli alternativního řešení sporů. Jedná se mimo rozhodčí řízení dále např. o mediaci, conciliaci, mini-trial a expertizu.

2. DRUHY CIVILNÍHO PROCESU

Tato kapitola se bude věnovat jednotlivým druhům civilního procesu, neboť civilní proces je právním odvětvím vnitřně diferencovaným. „*Diferenciací určitého procesu rozumíme další vnitřní členění “uvnitř” jednotlivých druhů soudnictví.*“¹⁷ S vnitřní diferenciací, která je výsledkem dlouhodobého vývoje, jsme se již setkali, pokud jde o soudnictví jako takové.¹⁸

Základem pro vývoj jednotlivých druhů civilního procesu bylo bezpochyby řízení sporné, jež navázalo na původně jednotný soudní proces. V rámci vývoje však začal civilní proces plnit i další funkce. K původní funkci spočívající v poskytování ochrany již porušených práv, přibývá funkce ochrany práv před jejich ohrožením. K efektivnímu poskytování ochrany již porušených či ohrožených práv bylo zapotřebí, aby civilní proces plnil i další funkci, a to výkon rozhodnutí v případě, že povinný dobrovolně nesplní, co mu bylo soudem v nalézacím řízení určeno. V případě, kdy má povinný více věřitelů, vymezilo se dále řízení, které v maximální možné míře šetří práv oprávněných zájmů ve snaze rovnoměrného uspokojení všech. Za účelem zvýšení efektivnosti řízení došlo dále k úpravě několika institutů, které zajišťují účastníkům v odůvodněných případech okamžitou ochranu jejich práv.

Všechny druhy civilního procesu vychází ze společného základu, každý má však zároveň svá specifika. Nalezneme tak některé principy a instituty, které platí pro civilní proces jako celek, pro všechny jeho druhy, avšak existují dále i principy a instituty, které jsou charakteristické jen pro určitý druh civilního procesu. Z uvedeného lze dovodit, že **civilní proces je jednotný, avšak vnitřně diferencovaný**. Civilní proces zahrnuje:

- řízení **nalézací**, které se dále člení na řízení **sporné a nesporné**;
- řízení **vykonávací**;
- řízení **insolvenční**;
- řízení **zajišťovací**;
- řízení **rozhodčí**.

---

¹⁷ ZOULÍK F. In WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Linde Praha a.s., 2004, 44 s.

¹⁸ Původně jednotný soudní proces se rozčlenil na soudnictví civilní, trestní, správní a v neposlední řadě soudnictví ústavní.

Základem pro civilní proces jako takový, tedy pro všechny jeho druhy, jsou principy neboli právní zásady,¹⁹ jakožto vůdčí ideje. Termínem právní principy se rozumí označení teoretických zásad tvorby a realizace práva.²⁰ Neodmyslitelně tedy zastávají v právním odvětví velmi důležitou roli, jelikož prozařují skrze celý právní řád, jsou jeho východiskem, a zároveň vytváří i jeho limity.

V souvislosti s civilním procesem se setkáme s principy, jež jsou společné všem druhům civilního procesu (až na výjimky), jedná se o principy fungování soudnictví, které vycházejí z práva na spravedlivý proces²¹ a s principy, jež ovládají pouze určité civilní řízení (odvětvové principy). Pro přehlednost dále uvádím základní principy fungování soudnictví, aby čtenář získal představu, co je společným základem civilního procesu, tedy co je společné všem druhům civilního procesu. Odvětvovým principům se budu věnovat v rámci kapitol k jednotlivým druhům civilního procesu.

- **Princip nezávislosti a nestrannosti soudu a soudce**

Nezávislost soudu je zaručena zejména jejím oddělením soudní moci od ostatních mocí ve státě. Jedná se o organizační i kompetenční oddělení soudních orgánů od ostatních orgánů státu. U samotné osoby soudce se jedná především o zajištění, že je při svém rozhodování vázán pouze zákonem.²² Zárukami soudcovské nezávislosti by mělo být např. ustavování soudců jmenováním hlavou státu na dobu neurčitou, neodvolatelnost a nepřeložitelnost, inkompatibilita soudcovské funkce a soudcovská imunita (např. nepřípustnost stíhání soudců Ústavního soudu ČR).

Princip nestrannost se pojí spíše k osobě soudce. „*Nestrannost vyjadřuje poměr soudců k účastníkům řízení.*“²³ Dle mého názoru se nestrannost soudu projevuje právě zejména skrze nestrannost soudce. Pojem nestrannost není v právní praxi zcela jednoznačně vymezen, ale přikláněla bych se k názoru, že se jím rozumí

---

¹⁹ Někteří autoři tyto pojmy používají jako synonyma, jiní je vnímají jako dva rozlišné pojmy. Pro účely této diplomové práce budu pojmy „princip“ a „zásada“ užívat jako synonyma.

²⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, 6. díl.* Praha: Encyklopedie Diderot, 1999, 253 s.

²¹ Principy fungování soudnictví, které vycházejí z práva na spravedlivý proces garantovaného jak právem vnitrostátním, tak i na evropské a mezinárodní úrovni, platí i pro další druhy soudnictví, nikoli jen pro soudnictví civilní.

²² Viz čl. 95 Ústavy.

²³ MIKULE, V. *Ústavní soudnictví a lidská práva: předpisy, dokumenty, komentáře a poznámky.* Praha: Codex, 1994, 46 s.

vnitřní psychický stav soudce k projednávané věci, k předmětu, účastníkům či k jejich zástupcům.²⁴ Přesto, že zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“) zakazuje ohrožovat nestrannost soudců, není zde tato zásada však výslovně upravena. Záruky soudcovské nezávislosti jsou s principem nestrannosti soudu a soudce úzce spojeny, jsou prostředkem, sice jen dílčím, k jeho zajištění. Nestrannost soudce je dále nepřímou zajištěna rozvrhem práce (viz níže). Ovšem není možné, aby se dopředu vyloučila nestrannost soudce pro všechna jednotlivá řízení, a tak jsou právním řádem upraveny instituty pro případ, že strana sporu pochybuje o nepodjatost či nezaujatost soudce. Jedná se např. o možnost námitky podjatosti soudce, na základě které může být soudce z projednání věci vyloučen.

- **Princip zákonného soudu a zákonného soudce**

Podstata principu zákonného soudu a zákonného soudce je zakotvena v usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva ČNR o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „LZPS“). Soud jako instituce, osoba soudce a další obsazení pro určitou kauzu, i pravidla výběru, musí být stanovena zákonem. Zárukou je rozvrh práce, kterým se každoročně dopředu určí zejména obsazení senátů, samosoudců, přísedících a další, stanoví způsob rozdělení věcí mezi jednotlivá soudní oddělení.

- **Princip rovnosti a kontradiktornosti**

Princip rovnosti je zdůrazněn v čl. 96 Ústavy, který stanoví: „*Všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva.*“. Zákon v soudním řízení upravuje instituty, jež vyrovnávají faktickou nerovnost stran uplatněním různých „podpůrných“ práv. Mezi tato podpůrná práva řadíme např. ustanovení opatrovníka, tlumočnicka, bezplatného zástupce, osvobození od soudních poplatků na žádost procesních stran apod.

S principem rovnosti se spojuje též tzv. kontradiktornost. „*Kontradiktornost bývá chápána tak, že vše v procesu musí být podrobena debatě, rozpravě účastníků, kteří mají právo vyjádřit se ke všem skutečnostem a ke všem důkazům.*“²⁵ Tento

---

²⁴ Srov. KLÍMA, K., a kol., *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 899.

²⁵ WINTEROVÁ, A. In WINTEROVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Linde Praha a.s., 2004, 76 s.

princip je v českém právu chápán úžeji a setkáváme se s ním v plném rozsahu pouze ve sporném řízení.

- **Princip veřejnosti**

Princip veřejnosti je dalším z požadavků práva na spravedlivý proces, jenž je ve vnitrostátním právu upraven v čl. 96 odst. 2 Ústavy: „*Jednání před soudem je ústní a veřejné; výjimky stanoví zákon. Rozsudek se vyhláší vždy veřejně.*“. Zároveň jeho úpravu nalezneme v čl. 38 odst. 2 LZPS, který zakotvuje možnost vyloučení veřejnosti. Tento princip je charakteristický především pro nalézací řízení, neuplatní se u všech druhů civilního procesu.

- **Princip ústnosti a přímosti**

Princip ústnosti a přímosti obdobně jako princip veřejnosti neovládá celé řízení, nýbrž je charakteristický pro jednání před soudem. Obecně platí, že veškeré podstatné skutečnosti musí být soudu sděleny ústně. Princip přímosti spočívá v možnosti soudu činit skutková zjištění pouze z důkazů, jež provedl. Tento princip je také u některých druhů potlačen, jak bude uvedeno dále.

- **Princip hospodárnosti**

Princip hospodárnosti procesu vyjadřuje požadavek k ochraně práv poskytnuté rychle, účinně a bez zbytečných nákladů. Zejména je kladen důraz na rychlost řízení.²⁶ Vzhledem ke složitosti některých sporů a nedostatečné součinnosti účastníků, nelze vždy zaručit rychlost řízení pouze zákonnými lhůtami. Hospodárnost řízení spočívá nejen v rychlosti řízení, neméně také v šetření nákladů účastníků. Mezi instituty, jež napomáhají hospodárnosti řízení, řadíme například spojování věcí ke společnému projednání či rozhodování mezitímním nebo částečným rozsudkem.

- **Princip předvídatelnosti**

Princip předvídatelnosti je zakotven v ust. § 6 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**OSŘ**“), který stanoví, že se v řízení postupuje soud předvídatelně a v součinnosti s účastníky za účelem poskytnutí rychlé a účinné ochrany a spolehlivého zjištění skutečností, které jsou mezi účastníky sporné.

---

²⁶ WINTEROVÁ, A. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, 71 s.

2.1. ŘÍZENÍ NALÉZACÍ

Smyslem nalézacího řízení, jak vyplývá z jeho názvu, je nalézání práva. V rámci nalézacího řízení je soudem zjišťováno a určováno, co je právem a na čí straně právo stojí. Jeho **účel** lze spatřovat především v **ochraně porušovaných či ohrožených práv či úpravě vztahů účastníků řízení do budoucna**. „*Termin „nalézání“ práva není ovšem jednoznačný; v průběhu historie práva jím byla označována zejména ona stránka soudní činnosti, která má povahu vytváření precedentů jako pramenů práva.*“²⁷ V právním řádu ČR není však nalézání práva považováno za pramen práva, neboť u nás jde při nalézacím řízení o právní posouzení konkrétních jednotlivě určených případů, nikoli o tvorbu práva jako takovou.

Cílem nalézacího řízení je zjistit skutkový stav věci za pomoci dokazování a rozhodnout o právech a povinnostech účastníků vydáním autoritativního rozhodnutí. Vlastní výkon práva však není již předmětem nalézacího řízení. Autoritativní rozhodnutí soudu vydaná v nalézacím řízení lze zpravidla vykonat v řízení vykonávacím.

Nalézací řízení je již tradičně děleno na **řízení sporné** a **řízení nesporné**. Rozdíl mezi řízením sporným a nesporným není zcela jednoznačně vymezen, ale lze ho spatřovat nejen v zásadách, jež jednotlivé druhy řízení ovládají. K tomu slouží právní teorií stanovená kritéria, na základě kterých lze vymezit hranice mezi sporným a nesporným řízením. Těmi jsou zejména kritérium účelu, kritérium rozhodnutí a jeho účinků a např. kritérium účasti státu na průběhu řízení. Nejedná se o veškerá možná kritéria, dle kterých lze od sebe tato řízení odlišit, ovšem dle mého názoru jde o ta nejvýznamnější.²⁸ Domnívám se, že právě rozdílnost těchto dvou řízení vedla v nedávné době k vydělení zvláštních řízení nesporných z obecné úpravy OSŘ do samostatného právního předpisu. I přes specifickou otázku, zda by pro jednodušší orientaci v procesním právu nebylo vhodné ponechat úpravu sporného a nesporného řízení v rámci jednoho kodexu, neboť se jedná stále o nalézací řízení.

---

²⁷ ZOULÍK, F. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, 39 s.

²⁸ Dále lze uvést např.: kritérium pravomoci a vykonatelnosti, kritérium nákladů řízení, kritérium úplné a neúplné apelace.

2.1.1. ŘÍZENÍ SPORNÉ

Řízení sporné je základním druhem civilního procesu, v jehož rámci jsou soudem projednávány a rozhodovány spory mezi subjekty soukromoprávních vztahů.

Účelem sporného řízení je především **ochrana porušených či ohrožených práv důsledkem sporu mezi stranami, který je v řízení zapotřebí vyřešit.** V tomto řízení proti sobě stojí procesní strany (účastníci řízení) v pozici vzájemných odpůrců a mají protichůdný zájem na výsledku procesu.

Základním pramenem pro sporná řízení je OSŘ, samozřejmě kromě Ústavy ČR a LZPS, které obsahují základní zásady a vytyčené teze pro všechny druhy civilního procesu.

2.1.1.1 Principy

Jak bylo uvedeno výše v textu, kromě principů fungování soudnictví, jež jsou více či méně charakteristické pro civilní proces jako takový, existují dále principy typické pro jeho jednotlivé druhy. Za účelem charakteristiky sporného řízení uvádím:

❖ princip dispoziční

„Princip dispoziční v procesu znamená, že procesní iniciativa je dána do rukou účastníků, nikoli soudu nebo jiných subjektů. Je založená na ideji právního zájmu, to znamená, že iniciativu má ten, kdo uplatňuje či brání svůj vlastní právní zájem.“²⁹ Ve sporném řízení je to tedy účastník, který disponuje jak s řízením (např. zahájení řízení žalobou, zpětvzetí žaloby), tak s předmětem řízení (např. uzavření smíru).

❖ princip projednací

Princip projednací spočívá ve zjišťování skutkového stavu pouze v rozsahu účastníky tvrzeném. Soud ve sporném řízení není ten, kdo je v řízení aktivní a sám z vlastní iniciativy nezjišťuje důkazy. Z toho důvodu ve sporném řízení, které je ovládáno principem projednací hrají významnou roli procesní instituty „povinnost tvrzení“ a „povinnost důkazní“, které se pojí s „břemenem tvrzení“ a „břemenem důkazním“. Jejich význam spočívá v tom, že účastník, který se domáhá ochrany (především žalobce, ale při námitkách i žalovaný), je povinen tvrdit ty rozhodné skutečnosti a označit důkazy na jejich podporu, neboť následkem neunesení břemene tvrzení a břemene důkazního je prohra sporu.

---

²⁹ WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, 73 s.

❖ princip volného hodnocení důkazů

Princip volného hodnocení důkazů spočívá v tom, že žádná právní norma neukládá soudci pravidla hodnocení míry věrohodnosti jednotlivých důkazů.³⁰ Soudu je zákonem pouze uloženo hodnotit důkazy podle své úvahy jednotlivě a posléze ve vzájemných souvislostech.

❖ princip jednotnosti řízení a princip koncentrační

Princip jednotnosti řízení a princip koncentrační se týkají organizace řízení a postupu, zejména mají vliv na rozsah a kvalitu poznání skutkového stavu věci.

Princip jednotnosti řízení znamená, že řízení je jeden celek od zahájení až do vydání rozhodnutí, v němž není závazně stanoveno pořadí a postup při provádění procesních úkonů. Sporné řízení je ovládáno principem jednotnosti řízení ovšem s prvky koncentrace.

Koncentrace řízení spočívá v povinnosti provést některé úkony a soustředit je pouze v určitém časově ohraničeném úseku. K později provedeným úkonům se nepřihlíží. Prvky koncentrace jsou dominantní především v řízení v prvním stupni. Dle ust. § 118b odst. 1 OSŘ platí, že „*mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání*“. Pokud však nebylo přípravné jednání provedeno, mohou účastníci dle ust. § 118b odst. 1 OSŘ „*uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání*“, popř. v dodatečně lhůtě určené soudcem.

Koncentrace řízení je jednou z metod, které minimalizují průtahy v řízení. Například systém neúplné apelace, který ovládá odvolací řízení, je ukázkou toho, že je koncentrace účinným nástrojem ovlivňujícím zjišťování skutkového stavu, neboť

---

³⁰ Je vhodné uvést zvláštní povahu veřejné listiny. Veřejné listiny jsou k soukromým (ostatním) listinám ve vztahu speciality. Jejich zvláštní povaha spočívá v tom, že „*Z hlediska posuzování pravosti je pro veřejné listiny stanovena domněnka jejich pravosti. Účastníkovi, proti němuž veřejná listina svědčí, nepostačuje tedy pouhé popření pravosti této listiny, ale musí vzbudit důkazy podložené pochybností o pravosti veřejné listiny. Jestliže se takto vzbuzené pochybnosti nepodaří rozptýlit ani vyjádřením toho, kdo veřejnou listinu vydal, nese důkazní břemeno o pravosti veřejné listiny ten, v jehož zájmu má svědčit. Je-li veřejná listina osvědčením nebo potvrzením, pak se při posuzování správnosti uplatňuje vyvratitelná domněnka, že pravdivé je to, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno. Aby uspěl ten z účastníků, proti němuž tato veřejná listina svědčí, musí unést plný důkaz opaku.*“ (HROMADA, M. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, 467 s.).

je v současné době koncentrováno do prvoinstančního řízení.³¹ V odvolacím řízení je odvolatel v odvolání omezen při uplatňování nových skutečností a důkazních návrhů. Ty lze v odvolacím řízení uplatnit jen v omezeném rozsahu a za podmínek stanovených zákonem.³²

Já osobně považuji koncentraci řízení za vhodný nástroj, jak zamezit účelovým průtahům řízení. Je zcela jednoznačně zapotřebí klást důraz na dostatečné zjištění skutkového stavu, na základě kterého soud vydá věcně správné rozhodnutí, ale je dobré vést v patrnosti, že pouze rychle poskytnutá ochrana je ochranou efektivní a žádoucí.

❖ princip materiální pravdy a princip formální pravdy

Zásada materiální pravdy vyjadřuje vysokou hodnotu pravdivosti a spravedlnosti tím, že soudní orgán důsledně poskytuje ochranu skutečnému subjektivnímu právu a zákonem chráněnému zájmu, a to na základě zjištění, pokud možno, nejúplnějšího skutkového stavu věci. Tato zásada je ve sporném řízení ovlivněna zejm. zásadou projednací,³³ jelikož soud provádí důkazy navržené stranami sporu. Sám provede důkazy stranami přímo nenavržené, je-li to zapotřebí ke zjištění rozhodných skutečností a to pouze, plynou-li přímo ze spisu. Soud dle ust. § 153 odst. 1 OSŘ rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci, nikoli na základě tzv. skutečného stavu věci, jak tomu bylo dle ust. § 153 odst. 1 OSŘ ve znění účinném do 31. 8. 1993.³⁴ Úplného poznání rozhodných skutečností odpovídajících skutečnému stavu nelze dosáhnout ve všech případech, a to z důvodu reálné nemožnosti prokázat všechny okolnosti daného případu. Z toho důvodu považuji zmiňovanou změnu znění za pozitivní.

---

³¹ Srov. CHALUPA, R.: „Vytvořením bariéry bránící úmyslnému ponechávání tvrzení skutkových okolností nebo označení důkazů do odvolacího řízení došlo k významnému potlačení snahy prodlužovat dobu řízení.“ (CHALUPA, R. In LAVICKÝ, P. ed. Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 48-49 s.)

³² Viz ust. § 205a a 211a OSŘ.

³³ K tomu např. rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 30. 1. 1930, sp. zn. R I 1017/29, [Vážný 9577]: „Zásada materiální pravdy, na niž se stěžovatel odvolává, jest v civilním soudním řádě omezena zásadou projednací, soud může pravdivost neb nepravdivost jednotlivých tvrzení vyšetřovat jen v mezích procesních předpisů, podle § 266 c. s. ř. nutno skutečnosti, které obě strany souhlasně potvrzují pokládati za pravdivé a položit za základ soudnímu rozhodnutí.“

³⁴ K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 22 Cdo 5265/2009, [Výběr NS 7403/2011]: „Zatímco podle úpravy platné do přijetí novely občanského soudního řádu provedené zákonem č. 171/1993 Sb. byla materiální pravda naplňována zejména povinností soudu zjišťovat „skutečný stav věci“, v současné úpravě je zjištěný „skutkový stav věci“ především výsledkem důkazní aktivity účastníků; tím, do jaké míry účastník splní svou povinnost označit důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, zásadně předurčuje skutkový závěr soudu jako základ pro právní posouzení uplatněného nároku.“

Ve sporném řízení se princip materiální pravdy uplatňuje společně s principem formální pravdy. Dochází tak k jejich projevům v omezené míře. Principem formální pravdy se rozumí takový stav, kdy se postup soudu zakládá na formálně stanovených pravidlech pro rozhodnutí. Za splnění určitých předpokladů vydává rozhodnutí, aniž by zjišťoval skutkový stav, resp. na základě určitých předpokladů jej má za prokázaný. Příkladem lze uvést např. kvalifikovanou výzvu dle ust. § 114b OSŘ, se kterou je spojena fikce uznání³⁵ v případě, že se žalovaný na řádnou výzvu nevyjádří, a soud rozhodne rozsudkem pro uznání. Ke stejnému důsledku dojde také při neomluvené absenci žalovaného při přípravném jednání dle ust. § 114c OSŘ ve věcech, ve kterých jde uzavřít smír. V neposlední řadě lze uvést ještě např. rozsudek pro zmeškání dle ust. § 153b OSŘ jako projev formální pravdy, který soud vydává, nedostaví-li se žalovaný, který byl řádně předvolán, k prvnímu jednání.

K zamyšlení považují názor Macury, dle kterého je pojem formální pravdy „*neopodstatněnou teoretickou konstrukcí, která obsahově pouze odkazuje na uplatnění různých jiných, dávno známých, běžně používaných a osvědčených institutů, jako jsou právní domněnky, fikce, zákaz dokazování, prekluzivní lhůty apod., aniž by přinášela jakékoli nové zobecňující poznání, přesahující rámec obecně užívaných poznatků o povaze a účincích těchto jednotlivých institutů.*“³⁶

2.1.1.2 Procesní subjekty

Soud, jakožto základní subjekt civilního řízení, můžeme charakterizovat jako specifický orgán státu, jenž vystupuje jako nezávislý a nezúčastněný subjekt za účelem rozhodování o právech a povinnostech účastníků. Soud má ve sporném řízení pasivnější roli oproti řízení nespornému. Zahájit řízení lze pouze na návrh žalobce, kterým je soud vázán, tedy zabývat se předmětem řízení může pouze v rozsahu stranami vymezeném. Návrh však neznamená další volné působení soudu ve věci.

Účastníkem se ve sporném řízení rozumí dle ust. § 90 OSŘ **žalobce a žalovaný**. Právní teorie toto vymezení nazývá jako „*první definice účastníků*“. Za žalobce je považován ten, kdo u soudu žalobu podal a vyjádřil v ní vůli jako žalobce vystupovat. Žalovaným je ten, jehož žalobce za žalovaného v žalobě označil.

---

³⁵ Odborná literatura ani judikatura se zcela jednoznačně neshoduje na povaze institutu uznání nároku, tedy zda se jedná o právní fikci nebo nevyvratitelnou právní domněnku. Toto rozlišení není pro mou diplomovou práci zásadní, neboť účinky jsou totožné.

³⁶ MACURA, J.: *Zásada projednací v civilním soudním řízení*, Masarykova univerzita, Brno, 1997, 199 s.

Zákonná úprava dle ust. § 91 OSŘ umožňuje tzv. subjektivní kumulaci, která spočívá v mnohosti osob, tedy že na straně žalobce, straně žalovaného, popř. na obou stranách stojí společenství osob. Je-li žalobců či žalovaných v jedné věci několik, jednají všichni za sebe, ovšem jde-li o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozsudek musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, platí úkony jednoho z nich i pro ostatní.³⁷ Neplatí to však bezvýjimečně, neboť ke změně návrhu, zpětvzetí, uznání nároku a uzavření smíru je zapotřebí všech účastníků, kteří vystupují na jedné straně. Dále může dle ust. § 91a OSŘ v rámci tzv. hlavní intervence vstoupit do sporu třetí osoba a podat žalobu na dosavadní účastníky. Na jedné straně bude tedy stát přistoupiší žalobce a na druhé dosavadní účastníci jako žalovaní. Třetí osoba má možnost vstoupit do již probíhajícího řízení také jako vedlejší účastník (vedlejší intervence) dle ust. § 93 OSŘ, avšak pouze v případě, že má právní zájem na jeho výsledku. Také existuje institut přistoupení dalšího účastníka upravený v ust. § 92 odst. 1 OSŘ, který slouží ke zhojení nedostatečné věcné legitimace žalobce. Nedostatek věcné legitimace žalobce či žalovaného lze zhojit návrhem na záměnu účastníka dle ust. § 92 odst. 2 OSŘ. V neposlední řadě je vhodné zmínit problematiku procesního nástupnictví dle ust. § 107 OSŘ. Jedná se o institut procesního nástupnictví, v případě, kdy některá práva a povinnost (singulární sukcese) popř. veškerá práva a povinnosti (univerzální sukcese) právního předchůdce, jež jsou předmětem sporu, přešla na jinou osobu. Soud posoudí podle povahy věci, zda může v řízení pokračovat.

Osobami na řízení zúčastněnými se rozumí ty osoby, které mají v řízení povinnosti, ale nemohou svými úkony ovlivňovat průběh řízení (např. svědek, soudní znalec). Tyto osoby mohou mít také postavení účastníka řízení, a to pro určitý úsek řízení, ve kterém se o jejich subjektivních právech rozhoduje (např. svědečné, znalečné).

Zvláštním procesním subjektem je státní zastupitelství, jehož postavení je v obecné rovině vymezeno v ust. § 35 OSŘ, které upravuje dva základní typy jeho postavení. Státní zastupitelství může v zákonem stanovených případech podat návrh na zahájení řízení. Jedná se např. o žalobu o neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví v případech, kdy při jejím uzavírání nebyla respektována ustanovení omezující volnost jejich účastníků dle ust. § 42 zákona č. 283/1993 Sb., o státním

---

³⁷ Viz ust. § 91 odst. 2 OSŘ.

zastupitelství nebo o žalobu na určení nezákonnosti stávky dle ust. § 21 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání. V tomto případě pak má postavení účastníka řízení, resp. žalobce. Možnost státního zastupitelství vstoupit do již zahájeného civilního soudního řízení není pro sporná řízení dána.³⁸ Dále OSŘ označuje za zvláštní procesní subjekt **Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových**, který má obdobné postavení jako státní zastupitelství a jehož účast v civilním řízení je upravena v ust. § 35a odst. 1 OSŘ.

Procesněprávní vztahy mezi procesními subjekty vznikají od okamžiku zahájení řízení. Sporné řízení se vyznačuje základním procesněprávním vztahem, který je tvořen třemi relativně samostatnými procesními vztahy, které existují mezi soudem a každou ze stran sporu a stranami sporu navzájem. Jedná se o tzv. trojúhelník.

2.1.1.3 Průběh sporného řízení

Průběh sporného řízení je ovlivňován procesními úkony soudu a účastníků řízení. Procesními úkony se rozumí ty úkony subjektů, které se účastní civilního soudního řízení, jimiž realizují svá procesní práva a povinnosti. Tyto úkony, které v souhrnu tvoří průběh civilního procesu, vyvolávají následky, které jsou předvídané právními normami procesního práva.

A) Procesní úkony účastníků řízení

Dle ust. § 41 odst. 1 OSŘ platí, že „*Účastníci mohou provádět své úkony jakoukoli formou, pokud zákon pro některé úkony nepředepisuje určitou formu.*“. Nejčastější forma úkonu je písemná, která může mít v současnosti podobu listinnou a elektronickou. „*Každý úkon posuzuje soud podle jeho obsahu, i když je úkon nesprávně označen.*“³⁹

Je zapotřebí zdůraznit, že civilní řízení sporné je ovládáno zásadou dispoziční čili je to právě účastník, který disponuje s řízením (zahájení, změna, zpětvzetí).

---

³⁸ Státní zastupitelství je oprávněno do již zahájeného řízení vstoupit, jde-li o řízení zvláštní povahy a řízení insolvenční, tedy tam, kde je jeho účast ve veřejném zájmu.

³⁹ Viz ust. § 41 odst. 2 OSŘ.

Úkony účastníka lze rozdělit na:

- a. úkony, jimiž řízení zahajuje – žaloba dle ust. § 79 OSŘ, návrh na vydání předběžného opatření dle ust. § 74 OSŘ;
- b. úkony, jimiž se mění okruhu účastníků dle ust. § 92 OSŘ;
- c. úkony, jimiž se disponuje s předmětem řízení – změna návrhu na zahájení řízení dle ust. § 95 OSŘ;
- d. úkony, jimiž se disponuje s řízením – zpětvzetí žaloby žalobcem dle ust. § 96 OSŘ;
- e. opravné prostředky, prostá vyjádření a námitky.⁴⁰

B) Procesní úkony soudu

Jednotlivé úkony soudu vykonávané osobami k tomu určenými mají různou podobu. Úkony soudu by měly být realizovány v souladu se zákonem a jejich záznam by měl být součástí soudního spisu. Dle zásady bezprostřednosti soud provádí procesní úkony sám. Jen ve výjimečných případech je oprávněn požádat o provedení úkonu jiný orgán.

V rámci úkonů soudu můžeme rozlišovat tyto druhy úkonů:

- a. opatření soudu – úkon soudu, kterým soud realizuje některé své procesní úkony (např.: předvolání, výzvy soudu, pořádková opatření);
- b. dožádání – požadavek o provedení procesního úkonu jiným orgánem;
- c. doručování – právní úprava doručování stanovuje obecně závazný postup, zákon stanoví pro jednotlivé úkony způsoby a podmínky doručení (např. doručení do vlastních rukou, s možností náhradní doručení a bez ní, doručení prosté);
- d. jednání – zasedání soudu k projednání věci samé;
- e. rozhodnutí – autoritativní výrok soudu formou rozsudku, usnesení, platebního rozkazu, el. platebního rozkazu, evropského platebního rozkazu, směnečného platebního rozkazu.⁴¹

---

⁴⁰ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. In SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUĚÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2014, 80 s.

⁴¹ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. In SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMUĚÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2014, 86 s.

Průběh sporného řízení

Cílem kapitoly je poskytnout komplexní přehled o jednotlivých úkonech účastníků a soudu v průběhu soudního řízení v prvním a druhém stupni, jejich účincích a sledu. Popíše jak průběh řízení v prvním stupni, tak i opravné prostředky, jimiž účastníci řízení disponují.

Zahájení. Sporné řízení se zahajuje na návrh, resp. žalobou, a to dnem, kdy byla doručena soudu. Žaloba musí obsahovat obecné náležitosti a zvláštní náležitosti, aby vyvolala zamýšlené účinky. Z žaloby musí být patrné kterému soudu je určena, kdo ji činí, které věci se týká a co sleduje, musí být podepsána a datována (ust. § 42 odst. 4 OSŘ). Dále musí obsahovat označení účastníků a jejich specifikaci, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů a čeho se navrhovatel domáhá (ust. § 79 odst. 2 OSŘ). Jsou – li v žalobě vady, které i přes výzvu soudu žalobce neopravil, soud usnesením podání odmítne. Tím je řízení skončeno.

Doručením žaloby soudu vzniká mezi soudem a žalobcem dvoustranný procesněprávní vztah. Po obdržení žaloby zašle soud její stejnopis žalovanému, který je v žalobě označen, a tím dojde ke vzniku trojstranného procesního vztahu mezi žalobcem, žalovaným a soudem.

Se zahájením řízení se pojí procesněprávní účinky. Zahájením řízení vzniká překážka tzv. litispendence, tedy překážka již zahájeného řízení, která brání, aby v téže věci probíhalo současně jiné řízení u soudu.⁴² Dále platí zásada perpetuatio fori, tedy řízení se koná u soudu místně a věcně příslušného podle rozhodných okolností daných v době jeho zahájení. V neposlední řadě zanikne právo žalobce volit mezi příslušnými soudy a vznikne povinnost soudu provést řízení.

Zahájení řízení má rovněž hmotněprávní účinky, jelikož dochází ke stavění promlčecí a prekluzivní lhůty, tedy po dobu celého řízení nemůže dojít k zániku nároku ani práva k předmětu řízení.

Jakmile došlo k zahájení řízení, přidělení věci v souladu s rozvrhem práce určitému soudci, postupuje v něm soud z úřední povinnosti tak, aby věc byla co

---

⁴² „Soud řízení...pro překážku věci zahájené, tzv. litispendence, zastavil a rozhodl o náhradě nákladů řízení...“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 25 Cdo 399/2013 [Výběr NS 2795/2013]).

nejrychleji projednána a rozhodnuta. Je-li to vhodné, může soud nařídít setkání s mediátorem.⁴³

Příprava. Kdykoli v průběhu řízení posuzuje soud splnění zákonných podmínek řízení, jinak řízení zastaví dle ust. § 104 OSŘ, jedná-li se o takový nedostatek, který nelze odstranit. Tím je řízení skončeno. Posuzuje se splnění podmínek na straně soudu (zejm. civilní pravomoc, věcná, funkční a místní příslušnost soudu), na straně účastníků (zejm. způsobilost být účastníkem, procesní způsobilost, popř. řádné zastoupení), a v neposlední řadě dvě podmínky vztahující se k principu „*ne bis in idem*“, tedy „*ne dvakrát v jedné věci*“. Jedná se o překážku *rei iudicatea*, tedy překážku věci pravomocně rozhodnuté a překážku tzv. *litispendence*, jak bylo uvedeno výše.

Dále v rámci přípravy jednání po přezkoumání, zda je žaloba bezvadná a zda jsou splněny podmínky řízení, vyzve soudce dle ust. § 114a odst. 2 písm. a) OSŘ účastníky, aby se písemně vyjádřili a předložili soudu listinné důkazy. Nad to, vyžaduje-li to povaha věci či okolnosti případu, může soudce namísto výzvy dle ust. § 114a odst. 2 OSŘ, či pokud jí žalovaný nevyhověl, vyzvat soud žalovaného dle ust. § 114b OSŘ, aby se písemně vyjádřili a předložili soudu listinné důkazy. K tomu mu soudce určí lhůtu, která nesmí být kratší než 30 dnů. Nevyjádří-li se včas bez udání důvodů, má se za to, že uplatňovaný nárok uznává.⁴⁴ V případě, že je z okolností případu zřejmé, že by nebylo možné rozhodnout ve věci samé při prvním jednání, nařídí předseda senátu dle ust. § 114c odst. 1 OSŘ přípravné jednání. Institut přípravného jednání slouží zejména k objasnění splnění podmínek řízení, pokusu o smír a doplnění tvrzení účastníků.

Jednání. Samotné jednání je zasedání soudu (v jeho zákonném obsazení, tj. senát nebo samosoudce) určené k projednání věci samé.⁴⁵ K němu se předvolávají účastníci, popř. další subjekty, osoby zúčastněné na řízení, tedy ti, jejichž přítomnost je zapotřebí. Soudce má povinnost poučovat v průběhu jednání účastníky o jejich právech a povinnostech zejména výslovně předepsaných zákonem. Například se jedná o poučovací povinnost o koncentraci řízení, jak bude uvedeno níže.

---

⁴³ Viz ust. § 100 odst. 1, 2 OSŘ.

⁴⁴ O této skutečnosti musí být soudcem poučen.

⁴⁵ Dle ust. § 115a OSŘ však není třeba nařizovat jednání, „*jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva na účasti na projednání vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí.*“

Jednání je dle ust. § 116 odst. 1 OSŘ veřejné. Veřejnost však může být ze zákonných důvodů pro celé jednání nebo pro jeho část vyloučena.⁴⁶

Při jednání se provádí dokazování za přítomnosti účastníků, jehož cílem je nabýt poznatky, které jsou z hlediska předmětu řízení rozhodující. Za důkaz mohou sloužit veškeré prostředky, jimiž lze zjistit stav věci. Jedná se zejména o výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, ohledání a výslech účastníků.

Účelem jednání je zjištění skutkového stavu věci. Ten se zjišťuje na základě skutečností, které soudu tvrdí a prokazují v průběhu řízení účastníci. Ve sporném řízení má účastník povinnost tvrzení a povinnost důkazní a neunes-li ji, nevyhoví soud jeho návrhu uvedenému v žalobě. *„Závěr o tom, že účastník neunesl důkazní břemeno, lze učinit jen tehdy, jestliže soud řádně a úplně provedl všechny důkazy, které účastník označil k prokázání svého tvrzení. Účastníkem označený důkaz soud neprovede pouze v případě, že jeho prostřednictvím nepochybně nelze prokázat pro věc rozhodnou skutečnost, například proto, že označený důkaz je zjevně nezpůsobilý prokázat tvrzenou skutečnost nebo že se týká skutečnosti, která je podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci bezvýznamná.“*⁴⁷ Projevuje se zde zásada projednací. Zákodárce však dává prostor i soudci, který je oprávněn (ne však povinen) provést i jiné důkazy, jejichž potřeba musí ale vyplývat ze spisu. Nad to se judikatura přiklání k tomu, že soudce není povinen provést navržené důkazy, domnívá-li se, že jsou pro rozhodnutí ve věci samé nepodstatné.⁴⁸

Po skončení jednání následuje v senátních věcech porada senátu, v samosoudcovských věcech zpravidla přestávka (přerušení), aby si soudce mohl rozhodnutí promyslet, připravit, event. nadiktovat do protokolu alespoň výrok rozsudku, který musí vyhlásit v přesném znění.⁴⁹ Může také dojít k závěru, že není možné po prvním jednání ve věci rozhodnout a řízení odročí.

---

⁴⁶ Dle ust. § 116 odst. 2 OSŘ platí, že: *„Veřejnost může být pro celé jednání nebo pro jeho část vyloučena, jen kdyby veřejné projednání věci ohrozilo tajnost utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, obchodní tajemství, důležitý zájem účastníků nebo mravnost.“* Dle ust. § 116 odst. 4 OSŘ platí, že: *„I když veřejnost nebyla vyloučena, může soud odepřít přístup k jednání nezletilým a fyzickým osobám, u nichž je obava, že by mohli rušit důstojný průběh jednání.“*

⁴⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2003, sp. zn. 21 Cdo 408/2003 [C 2083].

⁴⁸ Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. III. ÚS 61/94 [10/1995 USn.].

⁴⁹ WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, 336 s.

Při skončení prvního jednání, popř. přípravného jednání, bylo-li nařízeno, se projevuje prvek koncentrace řízení. Ta, jak je uvedeno v části pojednávající o odvětvových principech sporného řízení, spočívá v možnosti účastníků řízení uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání nebo do skončení prvního jednání, které se v nich konalo, nestanoví-li soudce dodatečnou lhůtu k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc. Účinky koncentrace však nenastanou v případě, že soudce opomine svou poučovací povinnost.⁵⁰

Rozhodnutí. Celé řízení směřuje k jednomu cíli, vydání soudního rozhodnutí, kterým soud vysloví závazný úsudek o otázce, se kterou se na něho účastníci obrátili. Ve věci samé rozhoduje soud rozsudkem.⁵¹ Zákon může stanovit, v jakých případech soud rozhoduje ve věci samé usnesením. Rozsudek se vyhláší zpravidla ihned po poradě, popř. přestávce, není-li to pro složitost věci nemožné, a následně se doručí jeho stejnopis účastníkům. Rozhodnutí ve sporném řízení má zpravidla deklaratorní charakter, tedy nestanoví nová subjektivní práva a právní povinnosti, ale pouze je prohlašuje. I přes to, že má soud rozsudkem rozhodnout o celé projednávané věci, je-li to účelné, může soud rozhodnout rozsudkem částečným o části předmětu řízení nebo rozsudkem mezitímním o právním základu.

Zákonná úprava upravuje dva zvláštní typy rozsudků, jejichž účelem je rychlé a efektivní rozhodnutí o věci samé. Jedná se o rozsudek pro uznání, v případě výslovného uznání nároku ze strany žalovaného nebo za užití fikce uznání nároku.⁵² Druhým typem je rozsudek pro zmeškání, kdy soud přiznává nárok uplatněný žalobcem na základě tvrzených skutečností bez provedení dokazování. K vydání rozsudku pro zmeškání však nepostačí samotné zmeškání soudního jednání žalovaným. Soud musí posoudit naplnění všech formálních předpokladů a poté podrobit důkladné úvaze, zda jej vydá. Jedná se o předpoklad, že i) žalovaný byl k soudu zákonným způsobem řádně předvolán dle ust. § 51 OSŘ, musí jít o předvolání k věci samé, které je

---

⁵⁰ K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010, [C 12999]: „*Koncentrace řízení nenastává, jestliže účastníci nebyli o tzv. koncentraci řízení a o jejich účincích poučeni jednak v předvolání k přípravnému jednání, k jednání nebo k dalšímu jednání, jednak před skončením přípravného jednání, jednání nebo dalšího jednání, má-li v této době nastat tzv. koncentrace řízení.*“

⁵¹ V průběhu řízení vydává soud i jiná, nemeritorní rozhodnutí, která jsou převážně procesní povahy.

⁵² Fikci uznání zákon spojuje např. s nedostavením se žalovaného k přípravnému jednání dle ust. § 114c odst. 6 OSŘ nebo s nevyjádřením se žalovaného ve stanovené lhůtě, pokud ani nesdělí soudu, jaký vážný důvod mu v tom brání dle ust. § 114b odst. 5 OSŘ.

doručeno do vlastních rukou nejméně deset dnů předem a o první jednání u soudu;⁵³ ii) žalovaný byl výslovně, konkrétně a adresně poučen a iii) žalovaný zmešká jednání, aniž by se z něho důvodně omluvil. V případě, že by se nedostavil k jednání ani žalobce, soud řízení přeruší dle ust. § 110 OSŘ, jestli se to nepřičí účelu řízení.⁵⁴ Jedná se o rozhodnutí, jež se vydává na základě formální pravdy. O tom svědčí např. skutečnost, že „*Při vydání rozsudku pro zmeškání soud nepřihlíží k vyjádření k žalobě.*“⁵⁵

Rozsudek pro zmeškání a pro uznání považuji za vhodný nástroj k urychlení soudního řízení.

Řádný opravný prostředek. Pro případ pochybností účastníka o rozhodnutí soudu prvního stupně je zákonem upraven řádný opravný prostředek, jenž je opravným prostředkem obecným. Možnost účastníka podat odvolání, jako opravný prostředek proti rozhodnutí v prvním stupni, je vyjádřením principu dvojinstančnosti civilního procesu. Odvolací soud projedná věc v mezích, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí. Lze jím tedy napadnout jak rozsudek, tak usnesení soudu prvního stupně, pokud se nejedná o případy, které jsou zákonem výslovně vyloučeny. Musí být splněny objektivní a subjektivní podmínky přípustnosti, jež jsou stanoveny zákonem.⁵⁶ Odvolání se podává do patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. S podáním odvolání jsou spojeny účinky. Jedná se o účinek suspenzivní (odkládací), kdy se v důsledku podání odvolání ex lege (ze zákona) odkládá právní moc napadeného rozhodnutí, a to do té doby, než o odvolání rozhodne odvolací soud. Dále se jedná o devolutivní účinek, kdy o rozhodnutí o odvolání rozhoduje v druhé instanci odvolací soud (ve většině případů soud nadřízený). Výjimkou je tzv. autoremedura, tedy náprava vlastního rozhodnutí soudem prvního stupně ve prospěch odvolatele, jež lze použít v zákonem stanovených případech dle ust. § 210a OSŘ. Odvolací soud může odvolání odmítnout, potvrdit, změnit, zrušit a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání, postoupit věc příslušnému soudu či řízení zastavit.

---

⁵³ Při druhém jednání, které se ve věci koná, může soud věc projednat a rozhodnout v nepřítomnosti účastníka (dle ust. § 101 odst. 3 OSŘ).

⁵⁴ HRNČIŘÍK, V. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, 530-531 s.

⁵⁵ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. 32 Odo 9/2005 [C 3895].

⁵⁶ Viz blíže část čtvrtá, hlava první OSŘ.

Mimořádné opravné prostředky. Dovolání je mimořádný opravný prostředek, kterým lze napadnout rozhodnutí odvolacího soudu (rozsudek nebo usnesení), které již nabylo právní moci, a to pouze ze zákonem stanoveného důvodu. Dovolání lze podat jen z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.⁵⁷

Zákon dále upravuje další dvě možnosti, jak zvrátit účinky pravomocného rozhodnutí. V první řadě se jedná o žalobu na obnovu řízení, kterou je účastník oprávněn podat v případě nedostatků skutkových zjištění pouze z taxativně stanovených důvodů. Na základě žaloby na obnovu řízení jsou přezkoumávána pravomocná rozhodnutí (rozsudky nebo usnesení) ve věci samé, jež nemohou dále obstát pro zásadní změny ve skutkovém stavu věci. Dále může být podána žaloba pro zmatečnost, pomocí níž účastník může napadnout pravomocná rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu. Tato žaloba je možností, jak zvrátit rozhodnutí, které trpí vadami. Jedná se např. o nedostatek procesních podmínek či jiné vady.

Zkrácená řízení. Řízení sporné nemá vždy formu „*pravidelného*“ sporného řízení. Zvláštní skupinou sporného řízení jsou řízení zkrácená, která slouží k urychlení a zjednodušení procesu v zákonem stanovených případech. „*Platební rozkazy jsou vydávány na základě řízení, které nemá základní atributy spravedlivého procesu.*“⁵⁸ Důraz je kladen zejména na principy rychlosti a hospodárnosti, které potlačují jiné zásady jako např. zásadu ústnosti, projednací či zásadu veřejnosti. Mezi tato zkrácená řízení řadíme rozkazní, směnečné a šekové řízení. Jedná se o řízení, kde zákon umožňuje soudu, pouze na základě tvrzení v žalobě, vydat meritorní rozhodnutí, a to bez jednání a slyšení žalovaného. Ve zkráceném řízení se rozhoduje formou platebního (el. platebního) rozkazu nebo směnečného, popř. šekového platební rozkazu. Platební rozkaz, kterým se rozhoduje ve věci samé, má účinky jako rozsudek, pokud dojde k nabytí právní moci. Žalovaný se může proti platebnímu rozkazu bránit, a to prostřednictvím podání odporu, který nemusí být nijak odůvodněn. Včas podaný odpor ruší platební rozkaz a soud nařídí jednání.

---

⁵⁷ Viz ust. § 241a odst. 1 OSŘ.

⁵⁸ KAMLACH, M. *Lze de lege ferenda uložit povinnost odůvodnit odpor proti platebnímu rozkazu?* Právní praxe, 7/1996, 411-414 s.

2.1.2. ŘÍZENÍ NESPORNÉ

Řízení nesporné je vedle sporného řízení druhým základním civilním soudním řízením. Cílem nesporného řízení je úprava poměrů mezi účastníky, kteří nemají postavení vzájemných odpůrců, nejde v něm o řešení sporu.

Účelem nesporného řízení je tedy, na rozdíl od řízení sporného, **úprava vztahů mezi účastníky řízení a předcházení případných sporů do budoucna.**

Specifičnost tohoto řízení spočívá zejména ve větší míře zásahů státu do řízení z důvodu převažujícího zájmu společnosti nad soukromými zájmy jednotlivce. Jsou uplatňovány zásady odlišné od zásad sporného řízení a jsou vyloučeny některé možnosti užití institutů upravených v OSŘ (např. nemožnost uzavřít smír, vyloučení vedlejšího účastenství a společenství účastníků).

Hranice vymezení mezi sporným a nesporným řízením lze těžko určit, neboť nesporná řízení není možné obecně charakterizovat. Jedná se o určitý soubor zvláštních řízení, jež se navzájem odlišují. Lze pouze vymežit, jejich společný základ, protože každé zvláštní řízení je specificky upraveno. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZŘS“), je základním pramenem pro nesporná řízení. Dle ust. § 1 odst. 2 ZŘS se subsidiárně použije OSŘ v případech, kdy ZŘS nestanoví jinak. Dle ust. § 1 odst. 3 ZŘS se použijí ustanovení ZŘS vedle občanského soudního řádu, nevyplývá-li z povahy jednotlivých ustanovení ZŘS něco jiného. V ZŘS je obsažen úplný výčet nesporných a jiných zvláštních řízení, která se řídí ZŘS.

Všechna řízení dělená dle jejich předmětu nalezneme ve zvláštní části ZŘS:

- Hlava I – Řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob;
- Hlava II – Řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a ve věcech svěřenského fondu;
- Hlava III – Řízení o pozůstalosti;
- Hlava IV – Jiná řízení;
- Hlava V – Řízení ve věcech rodinněprávních.

2.1.2.1 Principy

V této kapitole se zaměřím na principy, které charakterizují řízení nesporná, abych vymežila jejich společný základ.

❖ princip oficiality a princip dispoziční

Dle principu oficiality je procesní iniciativa soustředěna v rukou soudu, který sám rozhoduje o zahájení řízení, a zároveň vymezuje rozsah předmětu. Zásada oficiality se v nesporném řízení projevuje především v možnosti soudu zahájit řízení i bez návrhu usnesením. Soud je řízení povinen zahájit bezodkladně poté, co se dozví o rozhodných skutečnostech pro vedení řízení upraveného ZŘS.⁵⁹ Uvedené platí pouze, nestanoví-li ZŘS, že je dané řízení možné zahájit pouze na návrh. V těchto případech se projevuje naopak zásada dispoziční.

❖ princip vyšetřovací

V nesporném řízení nese za objasnění skutkového stavu potřebného k právnímu posouzení věci odpovědnost soud. Není tím vyloučená povinnost účastníků tvrdit rozhodující skutečnosti a navrhopat provedení důkazů, ale není s touto povinností spojeno břemeno tvrzení a důkazní. Soud není vázán návrhy účastníků, může rozhodnout i nad jejich rámec.

❖ princip jednotnosti řízení (arbitrárního pořádku)

Princip jednotnosti řízení znamená, že řízení je jeden celek od zahájení až do vydání rozhodnutí, v němž není závazně stanoveno pořadí a postup při provádění procesních úkonů. V nesporném řízení se neaplikuje koncentrace řízení zakotvená v ust. § 114c a 118b OSŘ.

❖ princip materiální pravdy a formální pravdy

Princip materiální pravdy, jak byl popsán v kapitole 2.1.1.1., v řízení nesporných dominuje nad principem formální pravdy, který se uplatňuje jen ve velmi omezeném rozsahu, neboť je to proti účelu nesporných řízení. Nelze tedy např. vydat rozsudek pro zmeškání, který je možný pouze ve věcech, ve kterých lze uzavřít smír.

---

⁵⁹ „O těchto skutečnostech se může dozvědět z vlastní činnosti v souvislosti s vedením jiných řízení, včetně sporných řízení (například ve sporném řízení vznikne pochybnost o plné svéprávnosti účastníka), z podnětu jiných soudů, správních úřadů, orgánů samosprávy nebo z podnětu jakýchkoliv fyzických nebo právnických osob, a to i v případě, že se jedná o osoby, které by samy mohly podat návrh na zahájení řízení, pokud z takového podání není zřejmá vůle podatele zahájit řízení, ale obsahem je například jen upozornění soudu na některé skutečnosti s tím, že podatel ponechává na uvážení soudu, zda sám z úřední povinnosti řízení zahájí. Je tak vždy věcí individuálního posouzení, zda podání je pouhým podnětem, nebo je přímo návrhem na zahájení řízení.“ (SVOBODA In SVOBODA, K., TLÍŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2015, 20 s.).

2.1.2.2 Procesní subjekty

Soud je hlavním procesním subjektem, který má v nesporném řízení mnohem širší okruh práv a povinností než v řízením sporném. Je to on, kdo především disponuje s předmětem řízení a není vázán rozsahem účastníky vymezeném.

Účastníkem se dle ust. § 6 odst. 2 ZŘS v nesporném řízení rozumí „navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje“. Právní teorie toto vymezení nazývá jako „druhá definice účastníků“. Dále je za něj dle ust. § 6 odst. 1 ZŘS považován také „navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno“. Právní teorie toto vymezení nazývá jako „třetí definice účastníků“. Otázkou tedy je jaký je vztah těchto dvou definic, tedy jak se aplikují. Zda se jedná o alternativy, či jedna musí být upřednostňována před druhou. K rozklíčování vztahu těchto definic účastníků nám může napomoci znění tzv. třetí definice, která výslovně uvádí, že tato právní úprava se vztahuje na řízení, která mohou být zahájena i bez návrhu. Z uvedeného lze dovodit, že je-li řízení možné zahájit i bez návrhu, bude se jednat o účastenství dle tzv. třetí definice. Stanoví-li zákon ve zvláštní části výslovně, že řízení lze zahájit jen na návrh, jedná se o účastenství dle tzv. druhé definice.

Odlišnost od sporného řízení můžeme spatřovat ve skutečnosti, že v nesporném řízení nestojí účastníci v roli dvou proti sobě vystupujících procesních stran, nejsou vymezeni jako žalovaný a žalobce. Účastníkem řízení může být i jen jediný subjekt.⁶⁰

V nesporném řízení nelze využít institutů sporného řízení, jako jsou např. hlavní intervence, vedlejší intervence, společenství účastníků, přistoupení účastníka nebo záměna účastníka, neboť to vylučuje jejich povaha.

Zvláštními procesními subjekty jsou v nesporném řízení státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Mají obdobné postavení jako ve sporném řízení, s tím, že státní zastupitelství má v nesporném řízení širší pravomoc, jak je upraveno v ust. § 8 ZŘS, které stanoví oprávnění pro jednotlivá zvláštní řízení. Může nejen zahájit řízení, ale je oprávněno i do již zahájeného řízení vstoupit. **Osobami na řízení zúčastněnými** se rozumí např. svědek či znalec, jak bylo rozebráno v kapitole 2.1.1.2.

---

⁶⁰ Jedná se např. o řízení o pozůstalosti.

2.1.2.3 Průběh nesporného řízení

Vzhledem k rozdílnosti řízení sporného a nesporného, zejména v různosti jejich účelu, vymezení okruhu účastníků řízení, v postavení účastníků řízení, způsobu zahájení řízení a dispozice s ním, je průběh nesporných řízení v mnoha aspektech odlišný od průběhu řízení sporného. Co však není v ZŘS upraveno odchylně a neodporuje to povaze nesporného řízení, bude se shodovat s řízením sporným.

Jednotlivá zvláštní řízení se od sebe podstatně liší. Z důvodu rozsahu dané problematiky si nekladu za cíl popsat všechna nesporná řízení.

Vzhledem k charakteru nesporných řízení, kdy se od sebe jednotlivá zvláštní řízení liší, omezím se pouze na popis základních charakteristických rysů, které jsou pro nesporná řízení společné.

Základní rysy nesporného řízení

Zahájení. Nesporné řízení může být zahájeno bez návrhu i na návrh s tím, že některá řízení lze však zahájit pouze na návrh. Jedná se např. o věci svěřenského fondu nebo o schválení smlouvy o nápomoci. O zahájení bez návrhu rozhodne soud, jakmile se dozví o skutečnostech, jež toto zahájení odůvodňují. Řízení, které je zahájeno soudem z úřední povinnosti se zahajuje vydáním usnesení, ve kterém je stanoven předmět řízení a jsou vymezení účastníci.

Příprava. Při přípravě jednání se postupuje obdobně jako u sporného řízení dle ust. § 114 a 114a OSŘ, avšak nelze zde užít institut kvalifikované výzvy, ani přípravné jednání, které je dle ust. § 17 ZŘS vyloučeno. Namísto toho lze svolat dle ust. § 18 ZŘS jiný soudní rok, ke kterému jsou přizváni účastníci za účelem vyjádření se k věci a možnému provedení dokazování, považuje-li to soud za vhodné.

Jednání. I řízení nesporné je řízením s jednáním, které představuje jeho hlavní fázi. Jednání má být veřejné a má být náležitě připraveno.

Dokazování se i zde provádí zásadně při jednání a v obecnosti pro něj platí analogicky § 137 OSŘ. Řízení je však ovládáno zásadou vyšetřovací, takže zde neplatí následky neprokázání skutečností pro žádného účastníka. Účastníci sice mají povinnost označit důkazy k prokázání svých tvrzení, avšak chybějící doplní soud. Důkazní břemeno účastníky netíží. Rovněž se neuplatní koncentrace řízení, jak ji známe ze sporného řízení, takže účastníci mohou uvádět skutečnosti a navrhopvat důkazy kdykoli během řízení. Neexistují zde ani procesní fikce a domněnky, až na

výjimku dle ust. § 101 odst. 4 OSŘ, kdy soud předpokládá, že nevyjádření se účastníka na výzvu soudu k návrhu, který se týká postupu a vedení řízení, znamená, že nemá námitky. Však pouze za předpokladu, že připojí doložku s poučením.

Dispoziční úkony jsou v nesporném řízení velmi omezeny. Zpětvzetí i změna návrhu na zahájení je možná, soud však nemusí vždy rozhodnout o zastavení řízení. Vzájemný návrh, námitka započtení, ani uzavření soudního smíru není z povahy věci možné. Nemožnost uzavření smíru však neznamená, že se účastníci nemohou dohodnout. Dohoda je naopak upřednostňována, avšak v nesporném řízení nemůže nabýt podobu soudního smíru, ale může být schválena v meritorním rozhodnutí soudu.

Rozhodnutí. Ve věci samé rozhoduje soud zásadně usnesením. Rozsudkem rozhoduje soud pouze tam, kde to stanoví zákon výslovně, což se týká otázky osobního stavu. Jedná se například o řízení o určení a popření otcovství. Závaznost výroku soudu se oproti spornému řízení liší, neboť výrok soudu v nesporném řízení o statusových věcech je závazný nejen pro strany sporu, ale pro všechny. Rozhodnutí v nesporném řízení má zpravidla konstitutivní charakter, tedy stanoví nová subjektivní práva a právní povinnosti.

Jelikož ZŘS obsahuje jen málo ustanovení upravujících opravné prostředky, v případech výslovně v ZRS neupravených se užijí ustanovení OSŘ.

Řádný opravný prostředek. Řádným opravným prostředkem je i zde odvolání, avšak s tím rozdílem, že jde o režim úplné apelace, tedy soud není vázán důkazy provedenými v prvním stupni a může provádět i důkazy nové. V případě řízení, jež lze zahájit i bez návrhu, nemusí být odvolací důvody vyjádřeny. Ve zvláštní části ZŘS obsahují některá řízení speciální úpravu některých aspektů odvolání. Například v řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu nebo v řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva nemá odvolání proti rozhodnutí odkladný účinek.

Mimořádné opravné prostředky. Dovolání, jako mimořádný opravný prostředek, se ve své obecnosti řídí příslušnými ustanoveními OSŘ. Opět mají speciální ustanovení ZŘS u jednotlivých zvláštních řízení přednost. Dovolání je významně omezeno ve věcech rodinněprávních dle ust. § 30 odst. 1 ZŘS. Nevhodnost dovolání v rodinněprávních věcech odůvodnil např. Ústavní soud ČR: „*Je totiž zřejmé, že zákonodárce má v rodinněprávních věcech enormní zájem na co*

*možná nejrychlejším průběhu soudního řízení, jelikož právě v této agendě sehrává časový aspekt velmi klíčovou a v podstatě nevratnou a často i nenapravitelnou roli.*⁶¹

Žaloba pro zmatečnost i žaloba na obnovu řízení se řídí ustanoveními OSŘ, ale v řízeních, jež lze zahájit i bez návrhu není soud vázán jejich vymezením.⁶² V některých zvláštních řízeních je žaloba pro zmatečnost i žaloba na obnovu řízení nepřipustná. Jedná se například o řízení o určení, zda tu manželství je či není a řízení o rozvod manželství.

2.1.3. POROVNÁNÍ SPORNÉHO A NESPORNÉHO ŘÍZENÍ

Hranice mezi řízením sporným a nesporným je bezpochyby aktuálně velmi řešené téma. Rozdílů mezi sporným a nesporným řízením je mnoho, přičemž ne všechny jsou základní a podstatné, tedy nejsou určující pro podstatu sporného a nesporného řízení jako dvou samostatných procesních druhů.

Rozdíl mezi sporným a nesporným řízením je možné posuzovat dle kritéria charakteru rozhodnutí soudu ve věci. Některé teorie staví na tom, že rozhodnutí ve sporném řízení mají charakter deklaratorní (neplatí bez výjimky), naopak v nesporném řízení mají téměř všechna rozhodnutí charakter konstitutivní, tedy z hlediska hmotného práva jsou právní skutečností, jež zakládá vznik, změnu nebo zánik právního vztahu. Tato teorie nebyla podporována například Steinerem, který zdůrazňoval, že odlišnosti mezi sporným a nesporným řízením je zapotřebí hledat již v právních vztazích, nikoli až v účincích rozhodnutí.⁶³

Další kritérium pro rozlišení sporného a nesporného řízení je kritérium účelu – represe a prevence.⁶⁴ Ve smyslu represe se jedná o nalézání již existujícího práva mezi stranami, které je nějakým způsobem rušeno, což je předmětem sporných řízení.⁶⁵ Pro nesporná řízení je charakteristický účel prevence, neboť se při řízení

---

⁶¹ Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. II. ÚS 2626/16 [Výběr ÚS 3824/2016].

⁶² WINTEROVÁ, A. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání.* Praha: Leges, 2015, 363 s.

⁶³ STEINER, V. *Základní otázky občanského práva procesního, 1 vydání.* Praha: Academia, 1981, 277 s.

⁶⁴ Proti tomuto kritériu se vyhrzoval např. Zoulík F., neboť „ve sporném řízení nedochází pouze k vydávání rozhodnutí s represivním účinkem, např. rozhodnutí o předběžném opatření působí preventivně“. (ZOULÍK, F., *Řízení sporné a nesporné, jako druhy civilního procesu.* Praha: Academia, 1969, 62 s.)

⁶⁵ WIPPLINGEROVÁ, M. In WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení. 1. Vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 9 s.

jedná o spolupůsobení při vzniku, změně, popř. zániku právního vztahu, tedy vytváření práva.

Kritérium zasahování státu do řízení, tedy míra, jakou se stát podílí na řízení, je dalším možným způsobem porovnání sporného a nesporného řízení. Vyšší míru ingerence státu do řízení lze bezpochyby spatřovat v nesporném řízení.

Dále slouží k odlišení sporného a nesporného řízení kritérium uplatňování procesních zásad, jež mají vliv na interpretaci a aplikaci práva. Zásady, na nichž tato řízení stojí, jsou v souladu s kritérii, jež byly popsány výše. Pro sporná řízení je typická především zásada dispoziční, projednací, materiální pravdy, jež je omezena instituty, které se obecně přiřazují k principu formální pravdy a zásada jednotnosti řízení s prvky koncentrace. Pro nesporná řízení potom platí zásada oficiality (pro některá řízení, která je možné zahájit pouze na návrh, se uplatní princip dispoziční), vyšetřovací, materiální pravdy (velmi omezeně formální) a zásada jednotnosti řízení.

Další odlišnosti můžeme spatřovat v řádném opravném systému, který je v nesporném řízení ovládán zásadou úplné apelace, tedy v odvolacím řízení je možné tvrdit nové skutečnosti a navrhopvat a provádět nové důkazy, oproti neúplné apelaci, jež ovládá řízení sporné.

2.2. ŘÍZENÍ VYKONÁVACÍ

Vykonávací řízení je v českém právu zárukou jednoho ze základních znaků práva, a to vykonatelnosti. Vykonávací řízení znamená, „že se k uspokojení nároku, který byl předtím konečným způsobem přiznán, využije donucovací moci státu (orgánu státu anebo subjektu, na nějž byla donucovací moc státem přenesena), bez vůle povinného anebo dokonce proti jeho vůli.“⁶⁶

Dle A. Winterové má vykonávací řízení následující funkce:

- ❖ **uhrazovací**, neboť se jedná o uspokojení přiznaného nároku, jenž nebyl dobrovolně splněn;
- ❖ **zajišťovací**, např. soudcovské zástavní právo, kdy věřitelova pohledávka je pouze zajištěna, aniž by došlo k jejímu uspokojení.⁶⁷⁶⁸

V souvislosti s funkcemi vykonávacího řízení můžeme hovořit také o funkci **preventivní**, jež představuje existenci hrozby přímé realizace státního mocenského donucení ke splnění povinnosti, jež nebyla dobrovolně splněna. Dále se jedná o funkci **represivní**, která je spojena s okamžikem nastoupení přímé realizace donucení a v neposlední řadě funkce **protektivní**, neboť podstatou vykonávacího řízení je ochrana práv oprávněných subjektů.⁶⁹

V České republice funguje tzv. dvojkolejnost, kdy si oprávněný může (až na výjimky)⁷⁰ zvolit, zda podá **návrh na nařízení soudního výkonu rozhodnutí** nebo **návrh na nařízení exekuce soudnímu exekutorovi** (dále budu označovat jako „**exekuce**“).⁷¹ Vykonávací řízení může být tedy prováděno buď soudem prostřednictvím soudních vykonavatelů, nebo pověřeným soudním exekutorem. Tato

---

⁶⁶ WINTEROVÁ, A. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015, 16 s.

⁶⁷ Viz tamtéž.

⁶⁸ Někdy se v teorii hovoří i o sankční funkci vykonávacího řízení, která s ní byla dříve spojována. Dle mého názoru však vykonávací řízení sankční charakter v současnosti nemá. Jedná se o pozůstatek z historie, kdy existovala osobní exekuce.

⁶⁹ Srov. ŠTEVČEK, M. In ŠÍNOVÁ, R., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. *Civilní proces*. Praha: C.H. Beck, 2015, 3 s.

⁷⁰ Např. z exekuce jsou některé exekuční tituly vyloučeny. Jedná se např. o rozhodnutí o péči o nezletilé dítě, která neukládají povinnost k placení výživného, rozhodnutí ve věcech ochrany proti domácímu násilí, rozhodnutí orgánů EU nebo cizí rozhodnutí (až na výjimku cizího rozhodnutí, u kterého bylo vydáno prohlášení vykonatelnosti dle přímo použitelného předpisu EU).

⁷¹ Pro úplnost uvádím, že vedle soudního výkonu rozhodnutí a exekuce upravuje český právní řád ještě výkony rozhodnutí prováděné finančními úřady a správními úřady. Daňový/správní výkon rozhodnutí může tak být proveden výkonem rozhodnutí finančním úřadem/správním úřadem, soudním výkonem rozhodnutí či exekucí.

dvojkolejnost byla zavedena roku 2001, kdy byla pravomoc vynucování autoritativně rozhodnutých plnění dána kromě soudu také soudním exekutorům dle zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád. Pojem vykonávací řízení je v této diplomové práci užíván v obecné rovině, zahrnuje tedy jak soudní výkon rozhodnutí, tak exekuci.

První část této kapitoly byla věnována nalézacímu řízení, jehož účelem a cílem je nalezení práva. Je-li výsledkem nalézacího řízení rozhodnutí, které zavazuje k plnění, poskytuje k tomu určitou lhůtu, ve které může být povinným subjektem dobrovolně plněno. Není-li povinným splněno dobrovolně, může nastoupit řízení vykonávací, v němž pak jde o to, aby uložené plnění bylo vynuceno, vymoženo, i proti vůli povinného dlužníka. **Účelem a cílem vykonávacího řízení je vynucení přiznané povinnosti, která nebyla plněna dobrovolně, tedy vynucení splnění autoritativního rozhodnutí či jiného exekučního titulu.** Řízení nalézací spolu s řízením vykonávacím zajišťuje v právním státě možnost realizace práva na spravedlivý proces, které garantuje jak ochranu poskytnutou autoritativním výrokem o tom, na čí straně je právo, tak i nucený výkon takto přiznaného práva.⁷²

Nalézací řízení vykonávacímu řízení nepředchází vždy, neboť soudnímu výkonu rozhodnutí/exekuci podléhají i některá rozhodnutí jiných než soudních orgánů. Jedná se tedy nejen o rozsudky, usnesení a platební rozkazy, ale i jiné vykonávací tituly, např. exekuční zápisy se svolením k vykonatelnosti.

Řízení vykonávací však na řízení nalézací velmi často navazuje. Dalo by se hovořit, že se jedná o jeden proces, který se skládá ze dvou fází, a to nalezení práva a jeho vynucení, avšak není tomu tak vždy. Jedná se o dvě samostatné části jednotného soudního řízení. V mnoha případech totiž povinný splní svou povinnost dobrovolně a k vynucení práva tak vůbec nedojde. V některých případech je vykonávací řízení vyloučeno již povahou rozhodnutí vydaného v nalézacím řízení (například rozhodnutí o určovací žalobě, rozhodnutí o rozvodu manželství apod.). Jelikož se jedná o dvě samostatná řízení, vykonávací řízení bude zahájeno, pouze pokud oprávněný subjekt podá návrh na zahájení tohoto řízení.⁷³

---

⁷² WINTEROVÁ, A. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015, 15 s.

⁷³ Až na výjimky. Příkladem lze uvést výkon rozhodnutí o předběžné úpravě poměrů nezletilého dítěte, které soud nařizuje ex officio, resp. soud je povinen výkon předběžného opatření zajistit bezodkladně poté, co nařídil předběžné opatření.

Jelikož vykonávací řízení má svůj účel, kterému odpovídá jeho procesní podoba, nemůžeme vyloučit, že v rámci vykonávacího řízení dojde ke vzniku sporu, bez jehož vyřešení není možné vykonávací řízení skončit. Některé tyto spory je možné řešit v rámci vykonávacího řízení, některé však ne, neboť vykonávací řízení má jiný cíl a stojí na jiných zásadách než řízení nalézací, a proto k vyřešení těchto sporů je zapotřebí vést oddělené řízení od původního vykonávacího.

Můžeme rozlišovat tedy tzv. incidenční spory, kdy je možné takové spory projednat v rámci exekučního řízení. I přes to, že takový spor není formálně oddělen od exekučního řízení, jde o spor kontradiktorní ovládaný principem projednáním. Jedná se typicky o spory opoziční⁷⁴ a impugnační⁷⁵. Nad to rozlišujeme spory tzv. koincidenční,⁷⁶ jež souvisejí s vykonávacím řízením, ovšem není je možné v tomto řízení projednat a rozhodnout. Tyto spory lze rozdělit na spory vznikající před zahájením vykonávacího řízení,⁷⁷ vznikající během vykonávacího řízení⁷⁸, a které vzniknou po skončení vykonávacího řízení.^{79 80}

Základními prameny práva pro vykonávací řízení jsou OSŘ (konkrétně část šestá pro soudní výkon rozhodnutí a dle ust. § 52 odst., 1,2 EŘ se užije subsidiárně i pro exekuční řízení), zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „EŘ“) a ZŘS (upravuje zvláštní pravidla pro soudní výkon rozhodnutí např. ve věci ochrany proti domácímu násilí). Dále mezi ně řadíme i další právní předpisy, např:

- vyhlášku č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy;
- vyhlášku č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti;
- stavovské předpisy Exekutorské komory ČR.

---

⁷⁴ Jde např. o spor o zastavení vykonávacího řízení z důvodu zániku práva přiznaného vykonávacím titulem dle ust. § 268 odst. 1 písm. g) OSŘ.

⁷⁵ Jde např. o spor o všeobecnou nepřípustnost vykonávacího řízení dle ust. § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ.

⁷⁶ Někteří teoretici nerozlišují v rámci incidenčních sporů toto označení, hovoří o incidenčních sporech v širším pojetí, které zahrnuje i zmiňované koincidenční spory.

⁷⁷ Jedná se typicky o spory o doplnění vykonávacího titulu z důvodu materiální nevykonatelnosti a spory o doplnění vykonávacího titulu z důvodu právního nástupnictví.

⁷⁸ Jedná se typicky o excindační (vylučovací) spory, odporové spory, podlužnické spory.

⁷⁹ Jedná se typicky o žalobu na bezdůvodné obohacení v případě, kdy právo po vydání vykonávacího titulu zaniklo, povinný nevznesl opoziční žalobu a soud nevydal usnesení o zastavení, důsledkem čehož byla pohledávka uspokojena (bezdůvodně).

⁸⁰ ŠTEVČEK, M. In ŠÍNOVÁ, R., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. *Civilní proces*. Praha: C.H. Beck, 2015, 47-62 s.

2.2.1. PRINCIPY

Řízení vykonávací má jiný průběh i jiný účel než řízení nalézací, proto je ovládáno odlišnými principy.

Principy, jež se uplatní v řízení vykonávacím, neplatí pro řízení jako celek, jak je tomu u většiny principů uplatňovaných v řízení sporném a nesporném. Zde jsou jednotlivé části řízení, popř. úkony účastníků, ovládány odlišnými principy. Je třeba mít na paměti účel a cíl vykonávacího řízení. Odlišnost od nalézacího řízení se projevuje např. v tom, že jde o řízení, v němž se jednání zásadně nekoná a není ovládáno principem ústnosti a veřejnosti. Je omezeno právo podat odvolání a odchýlně od nalézacího řízení je upraven průběh odvolacího řízení (viz ust. § 254 odst. 4-8 OSŘ).

Principy charakterizující vykonávací řízení jsou:

- ❖ **princip dispoziční**, kdy zahájení vykonávacího řízení je převážně v dispozici oprávněného;⁸¹
- ❖ **princip oficiality**, který ovládá další postup vykonávacího řízení, tedy není již zapotřebí uskutečňovat další procesní úkony účastníků, aby řízení pokračovalo z moci úřední;
- ❖ **princip přiměřenosti**, neboť soudní výkon rozhodnutí může být nařízen pouze v rozsahu vymáhaného plnění,⁸² popř. v rozsahu nižším, který navrhl oprávněný;⁸³
- ❖ **principy obrany a ochrany povinného a třetích osob**, které spočívají zejména v možnosti povinného uplatňovat instituty, jež slouží k jeho obraně a ochraně před nadměrným a nepřiměřeným zasahováním do práv povinného, popř. jiných osob;
- ❖ **princip pořadí (priority)**, na základě kterého se při uspokojování pohledávek zohledňuje časové pořadí;⁸⁴
- ❖ **princip přednosti**, kdy zákonodárce vyjadřuje požadavek na přednostní uspokojení některých pohledávek (typicky např.

---

⁸¹ Např. výkon rozhodnutí o předběžné úpravě poměrů nezletilého dítěte.

⁸² Dle ust. § 263 OSŘ.

⁸³ MACKOVÁ, A. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015. 26 s.

⁸⁴ Např. § 280 odst. 3 OSŘ a § 309 OSŘ.

pohledávky týkající se výživného nebo náhrady újmy způsobené poškozenému ublížením na zdraví);

- ❖ **princip poměrného uspokojení (proporcionality)**, který „*znamená uspokojení pohledávek ve výši odpovídající jejich vzájemnému poměru a uplatní se tehdy, jestliže nedojde k uspokojení pohledávek v jejich plné výši, protože výtěžek soudního výkonu rozhodnutí nebo exekuce není dostatečný.*“⁸⁵

Ve vykonávacím řízení je do značné míry omezena možnost povinného zasahovat do řízení, neuplatní se princip veřejnosti, ústnosti, přímosti a princip kontradiktornosti, jak je tomu v řízení nalézacím.

2.2.2. PROCESNÍ SUBJEKTY

Soud zastává odlišnou roli v řízení o soudním výkonu rozhodnutí a v exekučním řízení. Soud má v zásadě v obou řízeních řídicí a rozhodující úlohu, ovšem jde-li o exekuci prováděnou soudními exekutory, je tato role omezenější. V řízení o soudním výkonu rozhodnutí nečiní úkony soudu pouze soudce, ale též zaměstnanci soudu, zejména soudní vykonavatelé. Příslušným je obecný soud povinného. V řízení exekučním většinu úkonů činí soudní exekutor.

Účastníky řízení jsou při soudním výkonu rozhodnutí i exekuci **oprávněný a povinný**, popř. manžel povinného, je-li výkonem rozhodnutí poškozen jeho majetek, či společné jmění manželů. Jiná osoba je účastníkem řízení a je v rozhodnutí o provedení výkonu rozhodnutí označena, jen je-li prokázáno, že na ni přešla práva či povinnosti z rozhodnutí. Oprávněným je ten, kdo podal návrh na soudní výkon rozhodnutí/provedení exekuce a komu z titulu pro soudní výkon rozhodnutí/provedení exekuce vyplývá právo na plnění. Povinný je pak ten, kdo je podle titulu pro soudní výkon rozhodnutí/provedení exekuce povinen plnit a proti němuž návrh směřuje. Je možné, aby na straně povinného či oprávněného vystupovalo více účastníků, tzv. společenství účastníků.⁸⁶

Dalšími účastníky mohou být pro určitý úsek řízení plátce mzdy, dlužník povinného (poddlužník), dražitel nebo spoluvlastník. Těmto dalším účastníkům

---

⁸⁵ MACKOVÁ, A. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015, 27 s.

⁸⁶ Musí být stanoveno již titulem pro soudní výkon rozhodnutí/exekučním titulem.

mohou být přiznána procesní práva nebo uloženy procesní povinnosti pouze pro tu část řízení, ve které vystupují.

Kromě účastníků řízení a soudu je dalším obligatorním subjektem v exekučním řízení **soudní exekutor**. Úkony soudního exekutora se považují za úkony exekučního soudu dle ust. § 28 EŘ. Soudní exekutor může být i účastníkem pro část řízení, a to v případě, že se rozhoduje o jeho nároku na náklady exekuce.⁸⁷

2.2.3. PRŮBĚH VYKONÁVACÍHO ŘÍZENÍ

V současné době lze vykonávací řízení provést dvěma způsoby:

- 1) První možností je soudní výkon rozhodnutí dle části šesté OSŘ.
- 2) Druhou možností je provedení exekuce soudním exekutorem dle EŘ.

Ad 1) Soudní výkon rozhodnutí

Vykonávací řízení je v zásadě dvoufázové, popřípadě někdy třífázové. První fází je **nařízení soudního výkonu rozhodnutí**, jež nastává na návrh oprávněného v případě, že povinný dobrovolně nesplní, co mu bylo uloženo rozhodnutím, či vyplývá-li to z jiného vykonávacího titulu. Např. však výkon rozhodnutí o předběžné úpravě poměrů nezletilého dítěte nařizuje soud bez návrhu. Vykonávacím titulem může být typicky např. vykonatelný rozsudek, vykonatelné usnesení, vykonatelný platební rozkaz, vykonatelný soudem schválený smír či vykonatelný rozhodčí nález. Příslušným k nařízení a provedení soudního výkonu rozhodnutí, k činnosti soudu před nařízením soudního výkonu rozhodnutí a k prohlášení o majetku je obecný soud povinného, není-li dále v ust. § 252 OSŘ stanoveno jinak (např. soud, v jehož obvodu má povinný majetek, týká-li se rozhodnutí nemovitosti, pak v místě nemovitosti).

Můžeme se setkat s institutem prohlášení o majetku, který slouží oprávněnému k zjištění majetku povinného za účelem úspěšného vydobytí dluhu. Soud na návrh oprávněného vyzve povinného k prohlášení o majetku. V případě nepravdivého prohlášení se dopustí povinný trestného činu poškozování věřitele.

Současně soud ověří, zda jsou splněny podmínky pro soudní výkon rozhodnutí. Ověří existenci formální a materiální vykonatelnosti příslušného vykonávacího titulu.

---

⁸⁷ Viz stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. února 2006, sp. zn. Cpjn 200/2005 [C 4966], který judikoval: „Soudní praxe je již jednotná v tom, že v části exekučního řízení, v níž se jedná o nárocích exekutora na náklady exekuce, je soudní exekutor účastníkem řízení, a je oprávněn podat odvolání proti rozhodnutí soudu, které se těchto nákladů týká.“

Také ověří, zda má návrh na zahájení povinné náležitosti, tedy zda obsahuje specifikaci účastníků, označení titulu pro soudní výkon rozhodnutí, určení povinnosti, jež má být plněno a způsob provedení výkonu rozhodnutí. V případě, že jsou všechny podmínky splněny, soud usnesením soudní výkon rozhodnutí nařídí.

V druhé fázi dochází k **provedení výkonu**, o které se postará soud po právní moci usnesené o nařízení soudního výkonu rozhodnutí dle ust. § 265 odst. 1 OSŘ. V návrhu na nařízení soudního výkonu rozhodnutí musí být oprávněnou osobou uveden způsob provedení soudního výkonu rozhodnutí. V případě, že oprávněný navrhne nevhodný způsob provedení soudního výkonu rozhodnutí, může soud dle ust. § 264 odst. 1 OSŘ navrhnout, a to po slyšení oprávněného, soudní výkon rozhodnutí jiným způsobem. Dle ust. § 257 OSŘ lze nařídít a provést soudní výkon rozhodnutí jen způsoby uvedenými v části šesté OSŘ.

OSŘ upravuje následující způsoby soudního výkonu rozhodnutí:

A) k uspokojení práva na peněžité plnění:

1. srážky ze mzdy nebo jiných příjmů;
2. přikázání pohledávky;
3. správa nemovité věci;
4. prodej movitých věcí a nemovitých věcí;
5. zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitých věcech;
6. postižení závodu;

B) k uspokojení práva na nepeněžité plnění:

1. vyklizení;
2. odebrání věci;
3. rozdělení společné věci;
4. provedení prací a výkonu.

Povinný může v rámci své obrany využít mnoha institutů, jež jsou zákonem upraveny. Proti usnesení o nařízení soudního výkonu rozhodnutí může povinný dle ust. § 254 odst. 5 OSŘ podat odvolání, kde může uvádět nové skutečnosti, vždy však jen takové, které jsou pro nařízení soudního výkonu rozhodnutí rozhodné.⁸⁸ Kromě práva podat odvolání má povinný právo učinit další dispoziční úkony. Jedná se o právo podat návrh na odklad výkonu rozhodnutí dle ust. § 266 OSŘ či návrh na

---

⁸⁸ Dle ust. § 254 odst. 5 OSŘ.

jeho zastavení dle ust. § 268 OSŘ nebo právo podat odporovou žalobu dle ust. § 267 OSŘ.⁸⁹ Jedná se o žalobu, kterou lze popřít pravost nebo výši celé pohledávky, popř. její části.

Třetí fází je – ne vždy – **rozvrh výtěžku**, který přichází v úvahu jen tam, kde má být uspokojeno více věřitelů, a tedy výtěžek mezi ně podle pravidel rozdělen (typicky např. při prodeji nemovitosti).

Ad 2) Provedení exekuce soudním exekutorem

Exekuční řízení je dle ust. § 35 odst.1,2 EŘ zahájeno na návrh a to dnem, kdy exekuční návrh došel exekutorovi. Exekutor, kterému došel exekuční návrh, požádá exekuční soud nejpozději do 15 dnů ode dne doručení návrhu o pověření a nařízení exekuce (pověření) dle ust. § 43a odst. 1 EŘ. Exekučním titulem, na základě kterého lze nařídit exekuci, může být např. vykonatelný rozsudek, vykonatelné usnesení, vykonatelný platební rozkaz, vykonatelný soudem chválený smír nebo vykonatelný rozhodčí nále. Soud vydá pověření, jestliže jsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady.⁹⁰ „*Exekuční soud (exekutor) není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost podkladového rozhodnutí, jeho obsahem je vázán a je povinen z něj při nařízení exekuce vycházet.*“⁹¹

Poté, co bylo exekutorovi doručeno usnesení o nařízení exekuce, posoudí, jakým způsobem bude exekuce provedena. Následně vydá exekuční příkaz. Proti exekučnímu příkazu není opravný prostředek přípustný.⁹²

Exekučním příkazem je příkaz k provedení exekuce, a to některým ze zákonem stanovených způsobů dle ust. § 47 odst. 1 EŘ. Exekuce se provede po nabytí právní moci exekučního příkazu. EŘ upravuje následující způsoby exekuce:

A) k uspokojení práva na peněžité plnění:

1. srážky ze mzdy nebo jiných příjmů;
2. přikázání pohledávky;
3. prodej movitých věcí a nemovitých věcí;
4. správa nemovité věci;

---

⁸⁹ MACKOVÁ, A. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015, 26 s.

⁹⁰ Dle ust. § 43a odst. 3 EŘ.

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu v ČR ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1710/2007 [Výběr NS 3869/2008].

⁹² Odvolání je přípustné proti usnesení o nařízení exekuce.

5. postižení závodu;
6. pozastavení řídičského oprávnění;

B) k uspokojení práva na nepeněžitě plnění:

1. vyklizení;
2. odebrání věci;
3. rozdělení společné věci;
4. provedení prací a výkonu.

EŘ upravuje způsoby vymožení peněžitého plnění odchylně od OSŘ. Exekuční řád na rozdíl od OSŘ umožňuje vymožení peněžitého plnění pozastavením řídičského oprávnění, ale naopak absentuje možnost zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitých věcech.

Nestanoví-li EŘ jinak, použijí se pro exekuční řízení dle ust. § 52 odst. 1 EŘ přiměřeně ustanovení OSŘ upravující výkon rozhodnutí.

V závěru bych jen chtěla akcentovat některé hlavní odlišnosti řízení o soudní výkon rozhodnutí a exekuce. Jak vyplývá z uvedeného výkladu, rozdílnost těchto dvou paralelních právních režimů vykonávacího řízení lze spatřovat zejména v odlišnosti z hlediska subjektů a pramenů právní úpravy. Odlišné je také stanovení způsobu výkonu rozhodnutí. V exekučním řízení určuje způsob provedení exekutor, kdežto v rámci soudního výkonu rozhodnutí je to oprávněný, kdo musí specifikovat způsob. Dále v řízení o soudní výkon rozhodnutí je kladen důraz na dvě fáze řízení, a to nařízení výkonu rozhodnutí a provedení výkonu rozhodnutí. Takové rozlišení není v exekučním řízení akcentováno. Nad výše uvedené lze zmínit ještě například přísnější režim soudního výkonu rozhodnutí z hlediska teritoriality. Soudní výkon rozhodnutí vede věcně a místně příslušný soud, kdežto soudní exekutor může by libovolně vybrán bez ohledu na místní příslušnost.

2.3. ŘÍZENÍ INSOLVENČNÍ

Insolvenční řízení (někdy též označováno jako řízení úpadkové či konkurzní) je zvláštní druh civilního řízení, jehož **účelem je vyřešení úpadku, popř. hrozícího úpadku, a to ve chvíli, kdy v rámci nalézacího řízení ani vykonávacího řízení není možné dosáhnout vypořádání.** Dle důvodové zprávy k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**InsZ**“), je cílem insolvenčního řízení *„dosáhnout nejvyššího a zásadně poměrného uspokojení dlužnickových věřitelů tak, aby z účastníků řízení nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedobrovolně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárního a co nejvyššího poměrného uspokojení věřitelů“.*⁹³ Jedná se o stav, kdy má dlužník více věřitelů, které není schopen po delší dobu plně uspokojit.⁹⁴ Opět se jedná o zabezpečení principu práva na spravedlivý proces, neboť není v právním státě žádoucí, aby byl uspokojen pouze nejsilnější věřitel. Cílem je, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickým úpadkem nebo hrozícím úpadkem, a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužnickových věřitelů.

Obecně se rozlišují následující **formy úpadku**, a to **platební neschopnost** a **předlužení**. Někteří teoretikové mezi formy úpadku řadí také **hrozící úpadek**,⁹⁵ který dle mého názoru není podmnožinou pojmu úpadek, ale stojí vedle. V uvedeném mě utvrzuje i fakt, že účelem insolvenčního řízení je *„řešení právních stavů, které souvisejí s dlužnickým úpadkem, příp. hrozícím úpadkem dlužníka“.*⁹⁶ K definování úpadku se používá test likvidity a test předlužení.⁹⁷

Platební neschopnost je dle ust. § 3 odst. 1 InsZ situace, kdy má dlužník více věřitelů, nejméně dva,⁹⁸ a zároveň peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, resp. právě jen pohledávky dvou věřitelů,⁹⁹ které není schopen plnit.

---

⁹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., sněmovní tisk 929, 8 s.

⁹⁴ SMOLÍK, P. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční.* Praha: Leges, 2015, 187 s.

⁹⁵ Srov. názor Kovářové Kochové: *„Ze zákona je možné vymezit odlišné formy úpadku, kdy je nezbytné odlišovat platební neschopnost, předlužení a hrozící úpadek.“* (KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. In ŠÍNOVÁ, R., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. *Civilní proces.* Praha: C.H. Beck, 2015, 161 s.).

⁹⁶ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, 1 s.

⁹⁷ Srov. RICHTER, T.: Úpadek pro platební neschopnost v judikatuře Nejvyššího soudu, *Bulletin advokacie* 10/2016, 27 s.

⁹⁸ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 29 NSČR 1/2008 [Výběr NS 6955/2010], nebo ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 29 NSČR 52/2011 [Výběr NS 6800/2012].

⁹⁹ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. 29 NSČR 20/2011.

Vyvratitelná domněnka, že dlužník není schopen plnit své závazky, je zakotvena v ust. § 3 odst. 2 InsZ.

Předlužení, jakožto forma úpadku, je upraveno v ust. § 3 odst. 3 InsZ, které stanoví, že se jedná o předlužení za situace, kdy „*má dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku*“. Předlužení se odlišně od úpadku ve formě platební neschopnosti vztahuje pouze na právnickou osobu anebo fyzickou osobu – podnikatele.¹⁰⁰

O **hrozící úpadek** se jedná tehdy, „*lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků*.“¹⁰¹

Základním pramenem insolvenčního práva je zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o předpis především procesní povahy, ovšem některá ustanovení mají charakter hmotněprávní normy, jako např. definice úpadku dle ust. § 3 InsZ. Dalším stěžejním pramenem pro činnost insolvenčních správců je zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.¹⁰² V ust. § 7 InsZ je zakotveno subsidiární užití OSŘ a ZŘS, není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.¹⁰³ Ministerstvo spravedlnosti ČR vydává k provedení insolvenčního zákon prováděcí vyhlášky. V současnosti se jedná např. o vyhlášku č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a vyhlášku č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

2.3.1.1 Principy

Principy insolvenčního řízení jsou demonstrativně uvedeny v ust. § 5 InsZ, které stanoví, že i) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn, a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů; ii) věřitelé, kteří mají

---

¹⁰⁰ TARANDA, P. In HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, 24 s.

¹⁰¹ Viz ust. § 3 odst. 4 InsZ.

¹⁰² Je proveden vyhláškami č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců a č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců.

¹⁰³ Ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně InsZ odkazuje.

podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti; iii) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce; iv) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

Nad výše uvedené čtyři zásady zakotvené přímo v zákoně, je zapotřebí zmínit zásady další, které prostupují celým insolvenčním řízením. Spočívají především v tom, že žádný ze subjektů insolvenčního řízení není oprávněn užívat svých práv takovým způsobem, že by na úkor ostatních znemožňoval nebo oddaloval ukončení insolvenčního řízení. Další zásadou je zaručený rovný přístup k informacím o úkonech insolvenčního soudu, popř. věřitelských orgánů. Tyto zásady jsou součástí právních principů, jež respektují především hledisko právní jistoty.¹⁰⁴

2.3.1.2 Procesní subjekty

Základním procesním subjektem je **insolvenční soud**, který vydává zákonem předpokládaná rozhodnutí a průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních subjektů. Je nadán rozhodovací pravomocí a přísluší mu tedy nadřazené postavení. Krajský soud (popř. Městský soud v Praze) je soudem prvoinstančním, v daném případě rozhoduje samosoudce. Odvolacím insolvenčním soudem je v těchto případech vrchní soud, který rozhoduje v senátech složených z předsedy senátu a 2 soudců. Dovolacím soudem je Nejvyšší soud České republiky v Brně, který rozhoduje v senátech.

Dalšími důležitými procesními subjekty jsou **účastníci řízení**. Účastníkem řízení je ten, kdo vlastním jménem podá návrh k soudu a dále ten, vůči němuž je nárok v žalobě uplatňován. Jedná se o toho, kdo podal přihlášku pohledávky k insolvenčnímu soudu anebo o toho, kdo podal insolvenční návrh. Účastníky insolvenčního řízení jsou **dlužník a věřitelé**, kteří vůči dlužníku uplatňují své právo. Věřitelé v řízení nejednají jen sami za sebe, ale prostřednictvím věřitelských orgánů. Jsou jimi schůze věřitelů, věřitelský výbor a zástupce věřitelů. Způsobilst být účastníkem a procesní způsobilost se řídí opět příslušnými ustanoveními OSŘ. Vedlejší účastenství není v insolvenčním řízení přípustné kromě incidenčních sporů

---

¹⁰⁴ TARANDA, P. In HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, 40 s.

dle ust § 16 odst. 2 InsZ. Stejně tak není přípustný vstup do řízení a záměna účastníka. Ust. § 15 InsZ za účastníky považuje i jiné osoby, které uplatňují své právo v insolvenčním řízení. V praxi se jedná zejména o věřitele za majetkovou podstatou, popř. osoby dotčené předběžným opatřením.

Dlouho nebylo v civilním procesu vyjasněno postavení **insolvenčního správce**. Situaci vyřešilo nabytí účinnosti InsZ, který insolvenčního správce jednoznačně řadí mezi procesní subjekty, a to vedle soudu a účastníků řízení. Je tedy procesním subjektem zvláštním.¹⁰⁵ Insolvenční správce má samostatné postavení vůči dlužníku v úpadku, zároveň i vůči jeho věřitelům. Nestojí ani na straně věřitelů ani na straně dlužníka, není jejich zástupcem. Jde o procesní subjekt, který má prvky veřejnoprávní, neboť je za své úkony odpovědný insolvenčnímu soudu, který jej může z funkce odvolat, popř. zprostit jejího výkonu. Je vybírán pro každé řízení ze seznamu vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR. Insolvenční správce hraje v průběhu insolvenčního řízení klíčovou roli, neboť od vydání rozhodnutí o úpadku nemůže řízení probíhat bez něj.¹⁰⁶ Jeho činnost spočívá v povinnosti vyvinout veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, aby byli věřitelé uspokojeni v co největší míře. Pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jedná svým jménem na účet dlužníka. Tímto jednáním je především jednání, kterým zpeněžuje majetkovou podstatu nebo s ní nakládá. Za svou činnost má právo na náhradu nákladů a na odměnu.

Dalším subjektem insolvenčního řízení je **likvidátor dlužníka**,¹⁰⁷ který se stal likvidátorem právnické osoby vstupem do likvidace. Pokud dlužníkovi zůstala zachována dispoziční oprávnění, vykonává je likvidátor v rozsahu stanoveném zákonem. Pokud však přejdou dispoziční práva na insolvenčního správce, likvidátor vykonává svou činnost v rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce.¹⁰⁸

V neposlední řadě je zapotřebí uvést **státní zastupitelství**, které je dle ust. § 9 písm. e) InsZ považováno za procesní subjekt, vstoupí-li do insolvenčního řízení či incidenčního sporu.

---

¹⁰⁵ ŠÍNOVÁ, R. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, 45 s.

¹⁰⁶ TARANDA, P. In HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, 62 s.

¹⁰⁷ Viz ust. § 9 písm. f) InsZ.

¹⁰⁸ TARANDA, P. In HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, 237 s.

2.3.1.3 Průběh insolvenčního řízení

Insolvenční řízení lze rozdělit do několika fází. **Účelem první fáze je zjištění, zda se dlužník nachází v úpadku, popřípadě, zdali úpadek hrozí.**

Řízení je zahajováno na návrh, který směřuje proti konkrétnímu dlužníku, a to podáním u příslušného insolvenčního soudu. Návrh je oprávněn podat jak věřitel, tak i sám dlužník. Ve lhůtě dvou hodin od doručení insolvenčního návrhu insolvenčnímu soudu¹⁰⁹ dochází ke zveřejnění informace o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku, a to zveřejněním vyhlášky insolvenčního soudu. Pro insolvenční návrh jsou předepsané náležitosti a musí obsahovat seznam majetku a seznam závazků jako přílohy.¹¹⁰ Tato první fáze spočívá v rozhodnutí insolvenčního soudu o tom, zda se dlužník nachází v úpadku nebo v hrozícím úpadku.

Někdy je rozhodnutí o úpadku soudem spojeno i s rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. Je tomu tak typicky, je-li úpadek osvědčen na základě dlužníkovy vlastní návrhu a dlužník zároveň navrhuje povolení oddlužení. S insolvenčním návrhem je možné spojit i návrh na povolení oddlužení či návrh na povolení reorganizace. V případě, že dlužník neusiluje o jeden ze sanačních způsobů řešení úpadku, může navrhnout jiný způsob. Pokud řízení není v první fázi ukončeno, typicky zamítnutím insolvenčního návrhu z důvodu neosvědčení úpadku dlužníka, soud pokračuje v řízení.

Se zahájením insolvenčního řízení jsou spojené účinky, kdy pohledávky a jiná práva k majetkové podstatě již nelze uplatnit žalobou. Tyto účinky nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku. Uspokojit se ze zajištění týkajícího se majetkové podstaty lze pouze zákonem stanoveným způsobem. Až na výjimky dochází k přerušení soudního výkonu rozhodnutí a exekuci postihující jeho majetkovou podstatu. Výkon rozhodnutí a exekuci lze pouze nařídit, nelze ji však provést.

Po zahájení mají věřitelé možnost uplatnit své pohledávky přihláškou. Standardně u dlužníka nastupuje omezení dispozice s majetkovou podstatou, a to od okamžiku, kdy nastanou účinky zahájení insolvenčního řízení.

---

¹⁰⁹ Resp. do dvou hodin po zahájení úředních hodin nejbližšího pracovního dne, byl-li návrh zaslán mimo úřední hodiny.

¹¹⁰ SMOLÍK, P. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015, 223 s.

Soud zkoumá návrh, zda obsahuje všechny náležitosti, zda je srozumitelný a určitý. Pokud trpí vadami, které nebyly odstraněny, soud návrh usnesením odmítne. Dále soud zjišťuje skutkový stav.

Insolvenční soud rozhodne usnesením o úpadku dlužníka v případě, že bylo osvědčeno nebo prokázáno, že dlužník v úpadku je nebo že mu hrozí. Proti rozhodnutí o úpadku dlužníka může podat odvolání pouze dlužník, a to v případě, že návrh podal věřitel, a to jen z důvodu neosvědčení úpadku. Insolvenční soud insolvenční návrh zamítne z důvodu uvedených v ust. § 143 InsZ. Insolvenční soud může s rozhodnutím o úpadku spojit i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku v případech stanovených v ust. § 148 InsZ nebo o něm rozhodne později.

Nad výše uvedené bych ještě chtěla poukázat na zvláštní institut insolvenčního řízení, institut tzv. moratoria, který slouží k poskytnutí dočasné ochrany dlužníkovi, a to ve fázi před prohlášením úpadku, s možností nalézt způsob řešení, popř. k uzavření dohody o vypořádání jeho dluhů s věřiteli.

Ve druhé fázi je účelem řízení rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, a to v případě, že nebylo možno spojit rozhodnutí o způsobu řešení úpadku s rozhodnutím o úpadku dle ust. § 148 InsZ. I v této fázi však může soud přehodnotit své rozhodnutí, a i bez návrhu rozhodnout, že dlužník není v úpadku. Důvodem může být neosvědčení dlužníkovy úpadku, neexistence přihlášeného věřitele, popřípadě návrh dlužníka, se kterým vyslovili věřitelé souhlas.¹¹¹

Způsoby řešení úpadku jsou upraveny v části druhé InsZ. Jedná se o:

- a) konkurs;
- b) reorganizaci;
- c) oddlužení.

Insolvenční řízení má specifickou povahu. Může vykazovat jak prvky řízení sporného, tak nesporného.¹¹²

---

¹¹¹ SMOLÍK, P. In WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015. 241 s.

¹¹² K tomu např. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 7. 2. 2017, sp. zn. III. ÚS 3702/16: „*nutno předně poznamenat, že insolvenční řízení je specifickým typem soudního procesu, který nese prvky jak řízení sporného, tak i nesporného (srov. i § 7 insolvenčního zákona). Zahajuje se sice jen na návrh (§ 97 odst. 1 insolvenčního zákona), insolvenční soud je však povinen provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení dlužníkovy úpadku nebo jeho hrozícího úpadku, než byly účastníky navrhovány (§ 86 insolvenčního zákona), a k určitému posunu od projednací zásady k zásadě vyšetřovací došlo i v případě úpravy odvolacího řízení, jenž se projevil právě u předmětného ustanovení § 141 insolvenčního zákona.*“.

Sporné otázky jsou zásadně v dikci insolvenčního soudu, ale obdobně jako u vykonávacího řízení se můžeme setkat se situacemi, kdy bude zapotřebí některé otázky řešit mimo. Jedná se o tzv. insolvenční incidenční spory vyvolané insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví zákon dle ust. § 159 InsZ. Bez vyřešení těchto sporů, není možné insolvenční řízení skončit. V insolvenčním řízení však není úprava rozhodování totožná, jako ve vykonávacím řízení. Řešení incidenčních sporů je v insolvenčním řízení hospodárnější a rychlejší, neboť se projednávají v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu. V případě, kdy by jeho projednání a rozhodnutí mohlo vést k průtahům, tak insolvenční soud přikáže řešení incidenčního sporu jinému soudci insolvenčního soudu.¹¹³

---

¹¹³ Viz ust. § 160 odst. 2 InsZ.

2.4. ŘÍZENÍ ZAJIŠŤOVACÍ

„Právní stát musí zajistit skutečnou prosaditelnost (uplatněného) práva, což není beze zbytku možné „jen“ v klasickém řízení, které je spojeno se značným časovým nákladem a někdy i „mařícími“ jednáními ze strany odpůrce.“¹¹⁴

Právě z toho důvodu v rámci civilního procesu existují určité instituty, které slouží k jeho rychlému, efektivnímu a účelnému prosazení. Mají však natolik specifickou povahu, že je nelze přiřadit k žádnému z jiných druhů řízení.¹¹⁵ **Účel zajišťovacího řízení spočívá v předběžném poskytnutí ochrany porušených nebo ohrožených práv bez rozhodnutí o jejich opodstatněnosti**, tedy cílem je předběžné zajištění práva nebo jeho výkonu. Nejedná se o řešení konfliktu, nýbrž o ochranu posledního pokojného stavu před ním, popř. o jiné preventivní opatření, s cílem zabezpečit konečné rozhodnutí nebo jeho výkon.¹¹⁶ Jedinou výjimkou je smírčí řízení, které má v případě schválení účinky pravomocného rozsudku dle ust. § 99 odst. 3 OSŘ.

Zajišťovací řízení není uceleným procesem. Je tvořeno jednotlivými instituty, které mají společný pouze účel, jinak jsou zcela odlišné. K zajišťovacím řízením patří předběžné opatření, prétorský smír, zajištění důkazů, zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví a tzv. posesorní ochrana, tedy řízení o žalobě z rušené držby. Základním pramenem upravujícím zajišťovací instituty je OSŘ. Mezi zajišťovací řízení je řazeno také zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech, které je však součástí pozitivní úpravy způsobu výkonu rozhodnutí. Také ZŘS obsahuje úpravu zajišťovacího řízení, a to např. předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí nebo zvláštní ustanovení o předběžné úpravě poměrů dítěte.

Instituty a řízení, jejichž účelem je poskytnutí ochrany porušeným nebo ohroženým právům bez rozhodnutí o jejich opodstatněnosti, stojí na společném základu. Zajišťovací instituty jsou ovládány zejména principem efektivní ochrany práv, neboť právě efektivní prosazení práva je jedním z důvodů jejich existence. Další vůdčí zásada je princip rychlosti (zrychlení) řízení, se kterou velmi úzce

---

¹¹⁴ HRNČIŘÍK, V. *Přeběžná opatření v civilním řízení*. V Praze: C.H. Beck. Beckova edice právní instituty, 2016, 27, 28 s.

¹¹⁵ WINTEROVÁ, A. In WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání*. Praha: Leges, 2015, 42 s.

¹¹⁶ SCHELLEOVÁ, I. *Úvod do civilního řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 155 s.

souvisí princip osvědčování, neboť v zajišťovacích řízeních dochází zásadně pouze k osvědčování, které spočívá ve sníženém stupni požadovaných důkazů. Dále mohou zmínit např. princip přiměřenosti a šetření práv nebo princip momentu překvapení odpůrce, které jsou však vlastní pouze předběžným opatřením, popř. zajišťování důkazů či předmětů důkazních prostředků.

2.4.1. PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ

Předběžné opatření je institut, jehož **účelem** je **zatímní úprava poměrů účastníků nebo zabránění ohrožení soudního výkonu rozhodnutí/exekuce**.

Účastníky řízení jsou navrhovatel, tedy ten, kdo podal návrh na nařízení předběžného opatření, a ti, kteří by jimi byli, kdyby šlo o věc samu dle ust. § 74 odst. 2 OSŘ. Pokud se o předběžném opatření rozhoduje v průběhu řízení ve věci samé, jsou účastníci totožní pro oba druhy civilního procesu.

Dalším procesním subjektem je **soud**. Příslušným k nařízení předběžného opatření je dle ust. § 74 odst. 3 OSŘ soud, který je příslušný k řízení o věci samé, nestanoví-li zákon něco jiného.

Předběžné opatření lze nařídit, je-li

- třeba, aby zatímně byly upraveny poměry účastníků, nebo
- obava, že by výkon soudního rozhodnutí/výkon exekuce byl ohrožen.

Předběžné opatření je soud oprávněn vydat jak před zahájením samotného řízení, kterého se opatření týká, tak i v jeho průběhu, a to pouze na návrh. Návrh musí splňovat obecné a zvláštní náležitosti podání upravené OSŘ.¹¹⁷ K zajištění náhrady škody či jiné újmy, která by vznikla nařízením předběžného opatření, je navrhovatel nejpozději v den podání návrhu povinen uhradit peněžní jistotu dle ust. § 75b OSŘ.

Soud rozhoduje o návrhu bez nařízení jednání. Je povinen rozhodnout bezodkladně (max. do 7 dnů) a bez slyšení účastníků dle ust. § 75c odst. 2 a 3 OSŘ, aby nezmařil účel opatření. Dokazování se neprovádí, skutečnosti však musí být osvědčeny. Osvědčení spočívá ve sníženém stupni požadovaných důkazů. Soud bere při rozhodování v úvahu, zda je to zájem navrhovatele na ochranu, který převažuje nad zájmem protistrany. Rozhodující je hledisko, nakolik je pravděpodobný úspěch

---

¹¹⁷ Obecné náležitosti dle ust. § 42 odst. 4 OSŘ a zvláštní náležitosti dle ust. § 75 odst. 2 a 3 OSŘ.

navrhovatele ve věci samé.¹¹⁸ Rozhodnutí soudu je tak založeno na této pravděpodobnosti, nikoli na zjištění skutkového stavu pomocí dokazování. Dle ust. § 75c odst. 1 OSŘ však nepostačí osvědčení, ale je zapotřebí prokázat samotnou potřebu upravení poměrů účastníků, nebo že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Soud o předběžném opatření rozhoduje usnesením, které je vykonatelné vyhlášením, popř. doručením. Tímto rozhodnutím však navrhovatel nedosáhne účelu samotného řízení ve věci, tedy nezíská práva, o nichž bude rozhodnuto až v nalézacím řízení. Toto rozhodnutí má prozatímní charakter s účelem ochránit právní stav účastníků, než o něm bude pravomocně rozhodnuto soudem v nalézacím řízení. Soud má možnost trvání předběžného opatření v usnesení omezit, popř. stanovit dobu trvání explicitně. OSŘ v ust. § 77 stanoví, kdy předběžné opatření zanikne ze zákona.

Předběžným opatřením může být účastníkovi dle ust. § 76 OSŘ uloženo zejména platit výživné v nezbytné míře, složit peněžitou částku nebo nenakládat s určitými věcmi nebo právy. Zvláštní úprava předběžných opatření je obsažena v ZŘS a jedná se o opatření upravující poměry dítěte, které se ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče, je-li ohrožen jeho život, normální vývoj či jiný zájem a opatření ve věci ochrany před domácím násilím.

2.4.2. SMÍRČÍ ŘÍZENÍ

Smírčí řízení je upraveno v ust. § 67 a násl. OSŘ. **Účelem** smírčího řízení je snaha o vyřešení sporů mezi účastníky právních vztahů, aniž by bylo zapotřebí zahajovat soudní řízení o věci samé, s cílem **vyřešit vzájemná práva a povinnosti formou soudem schváleného smíru.**¹¹⁹ Jelikož smírčí řízení má sloužit k vyřešení sporů mezi účastníky potenciálního sporu, jsou účastníky smírčího řízení žalobce a žalovaný ve smyslu ust. § 90 OSŘ.

Smírčí řízení je v OSŘ řazeno mezi tzv. předběžná řízení. Probíhá před podáním žaloby na rozdíl od smíru upraveného v ust. § 99 OSŘ. Smírčí řízení lze provést ve všech věcech, které jsou svěřeny do pravomoci soudů ČR, které jsou projednávány v občanském soudním řízení a přípouští-li to povaha věci.¹²⁰ Tomu tak

---

¹¹⁸ SVOBODA, K. *Dokazování. Vyd. 1.* Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, 136 s.

¹¹⁹ LEVÝ, J. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, 221 s.

¹²⁰ Viz rozhodnutí Nejvyššího soud ČSSR ze dne 30. 6. 1965, sp. zn. 5 Cz 31/66 [R 63/1966].

„je zpravidla ve věcech, v nichž jsou účastníci v typickém dvoustranném poměru, jestliže hmotněprávní úprava nevyklučuje, aby si mezi sebou upravili právní vztahy dispozitivními úkony“.¹²¹

Návrh na provedení smírčího řízení musí jako každé podání obsahovat obecné náležitosti podání a náležitosti žaloby. Musí obsahovat označení účastníků, vylíčení rozhodujících skutečností a čeho se navrhovatel v soudním smíru domáhá. Návrhem na provedení smírčího řízení se zahajuje smírčí řízení, nedochází však k zahájení řízení o věci samé. Jedná se o návrh dohody, jejíž předmět a obsah si strany dobrovolně dohodnou. V řízení se neprovádí žádné dokazování, soud zkoumá pouze obsah dohody a její soulad s právními předpisy. Pokud se strany dohodnou, k čemuž nesmějí být nikým nuceny, přistoupí samosoudce, popř. senát ke schválení dohody.

Smír se schvaluje usnesením, které má účinky pravomocného a vykonatelného rozsudku.¹²² Smír uzavřený ve smírčím řízení se co do výsledku neliší od soudního smíru uzavřeného v řízení o věci samé.¹²³ Proti usnesení o schválení smíru není odvolání přípustné,¹²⁴ avšak je přípustné proti usnesení o zamítnutí návrhu na smír. Je však zapotřebí zdůraznit, že nemožnost odvolání proti usnesení o schválení smíru neznamena nemožnost zrušení již schváleného smíru. Za tímto účelem je zaveden institut žaloby na neplatnost smíru dle ust. § 99 odst. 3 OSŘ. Návrhu na zrušení smíru lze vyhovět tehdy, je-li smír neplatný dle hmotněprávních norem, nikoli pro nedostatky spočívající v proceduře vedoucí k jeho vynesení.¹²⁵

2.4.3. ZAJIŠTĚNÍ DŮKAZŮ, PŘEDMĚTU DŮKAZNÍHO PROSTŘEDKU

Před zahájením řízení o věci samé, lze na návrh zajistit důkaz, a to v případě, je-li obava, že později ho nebude možné provést vůbec nebo velmi obtížně.¹²⁶

Účelem je tedy zajištění důkazu, popř. předmětu důkazního prostředku, v případě obavy v pozdější nemožnost jeho provedení.

K zajištění důkazu je příslušný soud, který je příslušný k rozhodování ve věci samé, popř. soud, v jehož obvodu se ohrožený důkazní prostředek nachází. Zajištění

---

¹²¹ LEVÝ, J. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, 221 s.

¹²² Viz ust. § 69 OSŘ ve spojení s ust. § 99 odst. 3 OSŘ.

¹²³ Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 2. 6. 1997, sp. zn. III. ÚS 144/97 [12/1997 USu.]

¹²⁴ Viz ust. 202 odst. 1 písm. f) OSŘ.

¹²⁵ Viz rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 12. 6. 1964, sp. zn. 5 Co 181/64, [R 56/1964 civ.]

¹²⁶ Viz ust. § 78 odst. 1 OSŘ.

provede předseda senátu způsobem předepsaným pro předmětný důkaz, o který se jedná.¹²⁷ Důkaz může být zajištěn také notářským nebo exekutorským zápisem o skutkovém ději nebo o stavu věci.¹²⁸ Před zahájením řízení ve věci samé lze za účelem provedení důkazu zajistit předměty důkazního prostředku dle ust. § 78b OSŘ, tedy předměty duševního vlastnictví, jež se řídí zvláštním ustanovením. K zajištění je příslušný krajský soud v místě zajišťovaného předmětu. Účastníkem je navrhovatel a ti, kteří by jimi byli v řízení o věci samé. Dle úvahy soudu může být navrhovateli uložena povinnost složit peněžní jistotu.

O návrhu na zajištění předmětu důkazního prostředku rozhodne soud bez slyšení účastníků. Soud zároveň uloží navrhovateli lhůtu k podání žaloby ve věci samé. Zajištění předmětu důkazního prostředku zanikne, pokud navrhovatel nepodá žalobu ve lhůtě, řízení bylo pravomocně skončeno, popř. byl v řízení o věci samé proveden důkaz ohledáním zajištěného předmětu. Zaniklo – li zajištění dle ust. § 78f odst. 1 písm. a) OSŘ nebo nebylo by žalobě ve věci samé ani zčásti vyhověno, vzniká navrhovateli povinnost nahradit škodu a jinou újmu každému, komu v souvislosti se zajištěním vznikla.

2.4.4. POSESORNÍ OCHRANA

Posesorní ochrana, tedy řízení o žalobě z rušené držby, je zvláštním institutem, který byl zaveden v důsledku novely zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**občanský zákoník**“). Občanský zákoník poskytuje právo domáhat se soudní ochrany držby vlastníku věci, ale výslovně i jejímu držiteli. Občanský zákoník v ust. § 1040 a násl. upravuje oprávnění žádat o definitivní ochranu držby, a to žalobou na vydání věci (tzv. reivindikační žaloba) o níž soud rozhoduje rozsudkem v „běžném“ nalézacím řízení. Jedná se o meritorní rozhodnutí, které je považováno za definitivní, neboť se soud zabývá spornou držbou v celém jejím komplexu.

Nad výše uvedené občanský zákoník upravuje ochranu rušené držby dle ust. § 1003 a násl. občanského zákoníku. „*Jedná se o provizorní ochranu držby, při které se zjišťuje pouze poslední pokojný stav držby a takovému výkonu práva se přiznává*

---

¹²⁷ Zvláštním režimem se řídí zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví.

¹²⁸ V případě, že se skutkový děj udál v přítomnosti notáře nebo soudního exekutora nebo jestliže notář nebo soudní exekutor osvědčil stav věci.

ochrana. *Nezjišťuje se, kdo je držitelem silnějšího práva.*¹²⁹ **Účelem posesorní ochrany tak je provizorní ochrana rušené držby.** Této ochraně odpovídá právě institut řízení o žalobě z rušené držby dle ust. § 176 OSŘ a násl., v rámci kterého se soud omezí pouze na zjištění poslední držby a jejího svémocného rušení.¹³⁰ Předmětem řízení není zjišťování veškerých skutečností, které se týkají oprávněnosti držby a protiprávnosti jejího rušení.

Ve věci samé rozhoduje soud usnesením. Toto rozhodnutí však není rozhodnutím definitivním, neboť teprve rozsudek vydaný v řízení o žalobě na vydání věci tvoří spolehlivou překážku věci rozhodnuté. Ten je vydán v řízení, v němž jsou předmětem zjišťování veškeré skutečnosti týkající se oprávněnosti držby a protiprávnosti jejího rušení.¹³¹

Dle názorů objevujících se v praxi zákonodárce nedocenil skutečnost, že česká procesní úprava obsahuje institut tzv. předběžného opatření, která do 1. 1. 2014 umožňovala pravděpodobnému vlastníku (nebo oprávněnému držiteli) věci žádat u soudu prozatímní ochranu narušené držby. Navíc nespojuje vyhovění žalobě z rušené držby s povinností žalobce podat žalobu na vydání věci, a tedy dosáhnout konečného rozhodnutí ve věci, které bude dbát toho, že „*soudy mají poskytovat ochranu jen takovému hmotnému právu, které během řízení vyšlo nepochybně najevo*“.¹³²

---

¹²⁹ SVEJKOVSKÝ, J., KABELKOVÁ, E., VYCHOPENĚ, M. *Vzory smluv, petitů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku. 2., upravené a rozšířené vydání.* V Praze: C.H. Beck, 2017, 197 s.

¹³⁰ Viz ust. § 178 OSŘ.

¹³¹ SVOBODA, K. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013. 613 s.

¹³² SVOBODA, K. *Žaloby na ochranu rušené držby* [online]. bulletin-advokacie.cz, 7. 6. 2013 [cit. 31. května 2017]

2.5. ROZHODČÍ ŘÍZENÍ (ARBITRÁŽ)

V civilizovaných státech je veškeré spory oprávněn rozhodovat stát prostřednictvím nezávislých soudů. Prostřednictvím právních předpisů však může připustit, aby určitý druh sporů mohl být rozhodován osobami, které jsou označovány jako rozhodci (arbitři) v rozhodčím řízení.¹³³

Obecně může být rozhodčí řízení definováno jako rozhodování sporů soukromými osobami, popř. nestátními rozhodčími institucemi, a to za **účelem konkrétní spor projednat a rozhodnout o právních vztazích, jež jsou předmětem projednávaného sporu.** „Rozhodčí řízení může probíhat jako řízení před jedním nebo více rozhodci jmenovanými stranami sporu pro tento konkrétní spor (řízení „ad hoc“) nebo může mít podobu řízení před institucionálním rozhodčím soudem založeným na základě zákona (rozhodčí řízení institucionální).“¹³⁴

Vzhledem k rozsáhlosti problematiky rozhodčího řízení se v této kapitole budu věnovat hlavním aspektům arbitráže. Úpravu rozhodčího řízení nalezneme v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**RozŘ**“), a zároveň dle ust. § 30 RozŘ se užití na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení OSŘ.¹³⁵ I přes to, že se v této kapitole budu věnovat pouze úpravě z pohledu českého práva, nesmím opominout ust. § 47 RozŘ, které stanoví aplikovatelnost RozŘ pouze v případě, že mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv, nestanoví něco jiného.

Hlavními **subjekty** rozhodčího řízení jsou **rozhodce a účastníci řízení, tedy žalobce a žalovaný (strany)**. Při posuzování způsobilosti se přiměřeně užití ustanovení OSŘ. Rozhodcem v konkrétním sporu je fyzická osoba, která splňuje podmínky dle ust. § 4 RozŘ, a která tuto funkci dobrovolně a písemně přijala.¹³⁶ Musí splňovat obecné podmínky zletilosti, způsobilosti k právnímu jednání a bezúhonnosti. Pokud se jedná o rozhodce na seznamu rozhodců u rozhodčích

---

¹³³ RŮČIČKA, K. *K otázce právní povahy rozhodčího řízení*. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 33.

¹³⁴ *O rozhodčím řízení*, dostupné na: <http://www.soud.cz/o-rozhodcim-řízení>.

¹³⁵ K přiměřenosti užití OSŘ viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005 [Výběr NS 1129/2007], rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007 [C 6439], popř. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008 [C 8640].

¹³⁶ KŘIVÁČKOVÁ, J. In ŠÍNOVÁ, R., KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporná, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C.H. Beck, 2015, 248, 257 s.

soudů, jejich řády mohou určit některé další předpoklady. Zvláštní požadavky pro zápis na seznam rozhodců jsou stanoveny předpisy o rozhodčím řízení pro spotřebitelské spory. Spotřebitelské spory mohou být rozhodovány pouze rozhodcem zapsaným na seznamu, který vede Ministerstvo spravedlnosti. Od okamžiku přijetí je povinen vykonávat svou funkci v souladu s RozŘ. Funkce rozhodce zaniká ztrátou předpokladu pro výkon funkce, vzdáním se funkce či rozhodnutím o jeho vyloučení.

2.5.1. PRINCIPY

I přes to, že rozhodčí řízení není řízením před soudem, nelze vyloučit aplikaci základních zásad práva na spravedlivý proces. Dále jsou některé zásady upraveny v RozŘ, z toho některé shodně se soudním řízením, jiné mohou být stranami modifikovány. Jedná se zejména o:

- nezávislost a nestrannost rozhodců;
- rovnost stran;
- neveřejnost;
- ústnost;
- možnost rozhodovat na základě zásad spravedlnosti;
- postup bez zbytečných formalit.

2.5.2. PŘEDMĚT ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

K projednání sporu v rozhodčím řízení musí být naplněny zákonem stanovené předpoklady. Hovoříme o naplnění předpokladu, že právo připouští projednání takového sporu v řízení před rozhodci, a předpokladu existence platné rozhodčí smlouvy (tzv. arbitrabilita sporu).

Objektivní arbitrabilita je upravena v ust. §1 a §2 RozŘ. Dle ust. § 1 RozŘ je stanoveno, že se musí jednat o spor, který je majetkového charakteru,¹³⁷ dále se dle ust. § 2 RozŘ nesmí jednat o spor vzniklý v souvislosti s výkonem rozhodnutí nebo incidenční spory, o předmětu sporu je možné uzavřít smír, a zároveň by k rozhodnutí

---

¹³⁷ Majetkoprávním sporem je v judikatuře označován „spor, jenž se svým předmětem přímo odráží v majetkové sféře stran a týká se subjektivních práv, s nimiž mohou účastníci disponovat.“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4061/2010 [C 13493]).

sporu byla jinak dána pravomoc soudu.¹³⁸ Předmětem rozhodčího řízení mohou být také věci o nichž to stanoví zvláštní zákon.¹³⁹

Samotný fakt, že se jedná o věc, která dle výše uvedených kritérií může být předmětem rozhodčího řízení, nestačí k jejímu řádnému projednání a rozhodnutí v rámci rozhodčího řízení. Aby se konkrétní věc stala předmětem rozhodčího řízení je zapotřebí, aby přistoupil ještě jeden předpoklad, subjektivní arbitralita, neboť „*podmínkou toho, aby majetkový spor mezi účastníky byl vyňat z pravomoci soudů a mohl být rozhodnut v rozhodčím řízení, je existence rozhodčí smlouvy (§ 2 RozŘ).*“¹⁴⁰ Rozhodčí smlouva může mít podobu rozhodčí doložky, která je již součástí jiné smlouvy (např. smlouvy kupní, o dílo, nájemní) nebo podobu smlouvy o rozhodci, která může být stranami uzavřena pro jednotlivý již vzniklý spor.¹⁴¹

2.5.3. ŘÍZENÍ PŘED ROZHODCI

Samotnému řízení před rozhodci předchází uzavření rozhodčí smlouvy, která spočívá v dohodě mezi stranami, že případné spory mezi nimi se budou řešit v rozhodčím řízení. Strany si mohou za rozhodce určit pouze osobu, která splňuje obecné předpoklady dle ust. § 4 RozŘ. Pro výkon funkce rozhodce nejsou stanoveny žádné zvláštní kvalifikační předpoklady, pokud se strany nerozhodnou pro institucionální formu, kdy v rámci instituce mohou být pro zápis do seznamu vedeného konkrétní institucí stanoveny určité předpoklady (mohou být vydávány statuty). Takovou institucionální formu má v České republice stálý rozhodčí soud.¹⁴² Vedle stálých rozhodčích soudů existují tzv. arbitrážní centra, kdy se nejedná o institucionalizované rozhodce, nemohou vydávat statuty se stejnými účinky jako stále rozhodčí soudy, ale strany mohou v rozhodčí smlouvě na jejich předpisy odkázat. Rozhodci, kteří v centru působí, jsou zásadně rozhodci ad hoc. Arbitrážní centrum je právnickou osobou, která zajišťuje administraci právě rozhodčího řízení

---

¹³⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář. 2. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2012. 113-114 s.

¹³⁹ Jedná se např. o ust. § 127 odst. 1 až 4 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁰ Viz usnesení Nejvyššího soudu v ČR ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006 [C 6497].

¹⁴¹ Ve spotřebitelských smlouvách musí být rozhodčí doložka sjednána samostatně, nesmí být pouze součástí obchodních podmínek, na které odkazuje hlavní smlouva. V opačném případě je neplatná.

¹⁴² Stálými rozhodčími soudy v ČR jsou: Stálý rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, Rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.

ad hoc. Vždy se však s přihlédnutím ke smyslu rozhodčího řízení musí jednat o osobu, která je nepodjatá a nestranná.¹⁴³

Rozhodčí řízení je zahájeno dnem, kdy došla žaloba stálému rozhodčímu soudu anebo příslušnému rozhodci. Řízení se koná v místě, které bylo označeno stranami v rozhodčí smlouvě. Pokud není místo dohodnuto, koná se rozhodčí řízení v místě určeném rozhodci.

Pokud se strany nedohodnou jinak, je řízení před rozhodci ústní. Strany si mohou stanovit postup, jak mají rozhodci řízení vést. Mohou např. odkázat na řád stálého rozhodčího soudu. Mimo to si mohou sjednat použití některých známých pravidel pro rozhodčí řízení ad hoc. Pokud se na takovém postupu nedohodnou, rozhodci postupují způsobem, který považují za vhodný. Rozhodci mají povinnost bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám zjistit skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.¹⁴⁴ „*S ohledem na princip rovnosti zbraní účastníků řízení, který se uplatňuje i v rozhodčím řízení, je třeba dát oběma stranám v rozhodčím řízení možnost tvrdit, vlastní tvrzení prokazovat a vznášet námitky proti tvrzení protistrany.*“¹⁴⁵

Rozhodčí řízení se končí rozhodčím nálezem, který nabývá právní moci a vykonatelnosti dnem doručení oběma stranám. Pokud se strany dle ust. § 27 RozŘ dohodnou na možnosti přezkoumání rozhodčího nálezu, nabývá právní moci až po uplynutí lhůty pro podání žádosti o přezkoumání. Rozhodčí nález musí být opatřen doložkou právní moci a vykonatelnosti. V současnosti je stranám sporu dána možnost podat návrh na zrušení rozhodčího návrhu dle ust. § 31 RozŘ, a to ve lhůtě tří měsíců od jeho doručení. Rozhodčí nález označený doložkou právní moci a vykonatelnosti je titulem pro soudní výkon rozhodnutí/exekučním titulem.

---

¹⁴³ JANKŮ, M. *Rozhodčí řízení: alternativní způsoby rozhodování sporů*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015, 40 s.

¹⁴⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3183/2010, [C 13512].

¹⁴⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2016/2011 [C 12485].

3. REKODIFIKACE CIVILNÍHO PROCESU

Považuji za vhodné věnovat závěrečnou kapitulu plánované rekodifikaci civilního procesu. Názory na potřebnost a vhodnost rekodifikace civilního procesu byly v posledních letech velice nestejnoroelé. Přijetím nového občanského zákoníku se však široká odborná veřejnost shodla na tom, že přijetí kodexu civilního procesu není v současné době pouhou vhodností, ale potřebností.¹⁴⁶ Současná právní úprava vznikala ve zcela odlišných společenských podmínkách, není v ní důsledně zakotvena zásada dispoziční a projednací a absentuje mnoho institutů, jejichž úpravu kodexy vyspělých evropských zemí obsahují. Dle Dvořáka se jedná například o mezitímní určovací návrh nebo rozsudek pro zmeškání žalobce.¹⁴⁷

3.1. JEDNOTNÝ CIVILNÍ KODEX

Již v roce 2013 byla zvolena rekodifikační komise, jejímž předsedou byl určen místopředseda Nejvyššího soudu v Praze Roman Fiala. Tato čtyřicetičlenná komise se skládala převážně ze soudců, což bylo velice kritizováno. Otázka, zda je vhodné, aby se na tvorbě kodexu podíleli z velké části ti, co ho budou závazně vykládat, stojí za zamyšlení. Dle mého názoru není žádoucí, aby tvořili normu jen ti, jež ji v rámci své profese závazně vykládají, ovšem jejich participace na legislativě je bezesporu zapotřebí. Účast osob, které mají k dané problematice nejbliže, je nezbytná, neboť právě oni dokáží postihnout problematiku dosavadní zákonné úpravy. Nemyslím si však, že je bezpodmínečně nutné, aby tvořili převážnou část a pouze opravdu minimálně se účastnili na přípravě civilního kodexu akademici. Osobnosti z řad teoretiků by také měly zastávat své místo v rekodifikační komisi.

Hlavním cílem této rekodifikační komise bylo vytvoření jednotného civilního kodexu, který by v sobě zahrnoval úpravu řízení nalézacího, tedy sporného a nesporného, řízení vykonávacího a insolvenčního. Komise se shodla na provázanosti těchto druhů civilního procesu, čímž by byla zajištěna jeho kontinuita. Postup při tvorbě nového civilního procesu by měl dle Fialy vycházet z tradičních

---

¹⁴⁶ Srov. názor Mgr. Ivety Talandové: „Vzhledem k nedávné účinnosti nového občanského zákoníku snad není nutné polemizovat nad tím, zda je potřeba změn v oblasti civilního procesního práva, nebo zda je vůbec nutné civilní proces měnit.“ (TALANDOVÁ, I. *Rekodifikace civilního procesu, aneb právní revoluce naopak* [online]. epravo.cz, 12.5.2015 [cit 27. března 2017]).

¹⁴⁷ DVOŘÁK, B., In *Ministr Pelikán zřídil novou komisi pro rekodifikaci procesního práva* [online]. epravo.cz, 5/2016 [cit. 28. března 2017].

legislativních standardů. V první řadě je zapotřebí vymezit základní principy, jako pilíře, které budou základem nové právní úpravy. Poté by se měl zpracovat věcný záměr a až na závěr jeho paragrafové znění.¹⁴⁸

Stěžejní by přitom mělo být provázání nalézacího řízení s exekučním řízením. V čem by spočívala tato úprava, bylo Fialou vysvětleno následujícím způsobem: „Soudce vydá rozsudek, kterým uloží žalovanému zaplatit žalobci dlužnou částku. Současně bude rozsudkem stanoveno, že žalovaný musí soudci v určené lhůtě oznámit a doložit, že peníze zaplatil. Nesplní-li žalovaný tuto povinnost, tentýž soudce, který rozsudek vydal, obratem předá věc exekutorovi k provedení exekuce.“¹⁴⁹ Navíc v případě, že by soudní vykonavatel/exekutor zjistil dlužníkovu předlužení, byl by sám oprávněn podat na něj insolvenční návrh.¹⁵⁰

V souvislosti se záměrem upravit civilní proces do jednoho civilního kodexu, především za účelem propojení nalézacího řízení s vykonávacím řízením z důvodu zamezení roztříštěnosti právní úpravy civilního procesu, zůstává však otázkou, zda je možné vymezit základní principy jednotně pro všechny druhy civilního procesu, popř. pro řízení nalézací a vykonávací. Dosavadní vývoj, tedy oddělení úprav jednotlivých druhů civilního procesu, má zajisté svá opodstatnění.

Každý druh civilního procesu má jiný účel, v řízení sleduje odlišný cíl a projednává se jiná problematika. Právě z důvodu odlišného účelu a cíle se postupem vývoje civilního procesu pro jednotlivé druhy formulovaly odlišné principy a užívalo se k efektivnímu fungování procesu jiných institutů. Zda je možné vytyčit základní principy pro všechny druhy civilního procesu je otázkou, na kterou neposkytli odpověď zatím ani zastánci myšlenky úpravy civilního procesu jedním kodexem.

V první řadě je otázkou, zda je na místě právě propojení řízení nalézacího a vykonávacího. Nebyla by tímto krokem porušena jak jedna ze základních zásad soukromého práva „*Bdělým náleží práva*“, tak i zásada dispoziční?¹⁵¹ Zásada dispoziční se projevuje ve vykonávacím řízení především v možnosti oprávněného

---

¹⁴⁸ FIALA, R. *Rekodifikace civilního procesu* [online]. Právní prostor, 24. 7. 2015 [cit 27. března 2017].

¹⁴⁹ KRAMER, J. LÉKO, K. *Pokus o právní revoluci začíná*. Lidové noviny, 22. 9. 2014. s. 15.

¹⁵⁰ FIALA, R. *Na cestě k novému civilnímu procesnímu právu* [online]. epravo.cz, 12. 3. 2015 [cit 18. března 2017].

¹⁵¹ Srov. TALANDOVÁ, I. *Rekodifikace civilního procesu, aneb právní revoluce naopak* [online]. epravo.cz, 12.5.2015 [cit 27. března 2017].

podat návrh na výkon rozhodnutí. Z jakého důvodu by na sebe soud měl přenášet tento závazek, tedy vydobytí plnění v případě, že povinný nesplní ve stanovené lhůtě danou povinnost dobrovolně, a to i v případě nečinnosti oprávněného? Není na místě, aby se právě zde projevila zásada „*Bdělým náleží práva*“, která spočívá v požadavku, aby každý účastník občanskoprávních vztahů svou aktivní účastí působil na vybudování a obhájení svého postavení ve společnosti?¹⁵² Je vhodné, aby byla na soudy navalována další povinnost, když by se soudy měly z důvodu zahlcenosti snažit spíše odbřemenit?

Na druhou stranu je určitě vhodné zabývat se efektivností procesu jako celku. Bude žádoucí zamyslet se nad tím, zda by se v konečném důsledku nejednalo o ulehčení jak soudům, tak účastníkům řízení. Proč by rozhodnutí vydané v nalézacím řízení, které je po nabytí právní moci a vykonatelnosti titulem pro soudní výkon rozhodnutí/exekucím titulem, nemělo rovnou obsahovat mechanismus kontroly jeho plnění. Popřípadě, aby ten totožný soud, který ve věci samé rozhodoval, bez dalšího automaticky předal věc k provedení soudního výkonu rozhodnutí/exekuce.

Já osobně se s myšlenkou jednotného civilního kodexu pro řízení nalézací, vykonávací i insolvenční příliš neztotožňuji. I za předpokladu, že by se podařilo vytyčit společný základ pro všechna tato řízení, což je pro mne v této chvíli velmi těžko představitelné, musel by se zákonodárce zaměřit pouze na základní teze bez podrobnější úpravy, jinak by vznikl předpis, který by byl příliš rozsáhlý a nepřehledný. Tendence, které v současné době pozoruji, však vedou spíše opačným směrem a to, že zákonodárce se snaží v rámci základních kodexů obsáhnout podrobnou úpravu až detaily problematiky, neomezuje se pouze na potřebné základy a principy. Obzvláště u procesních norem považuji tyto tendence za nežádoucí. Konkrétně v civilním procesu dle mého názoru dochází ke snaze, upravit celá řízení do takové míry, že role soudce a jeho samotná podstata začíná být oslabena. Je otázkou, zda by opravdu nešlo vytvořit kodex se základními pilíři, zásadami a instituty a podrobnou úpravu jednotlivých řízení přenechat na prováděcí právní předpisy, a samozřejmě nechat prostor právě pro uvážení soudce, jak je v konkrétní projednávané věci vhodné postupovat. Ovšem myšlenku jednotné úpravy řízení nalézacího a vykonávacího považuji za vhodnou. Účelem civilního procesu je

---

¹⁵² HENDRYCH, D. *Právní slovník*, 3. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, 1400 s.

poskytnutí ochrany soukromoprávním vztahům. Tato ochrana je zajištěna až vykonáním povinnosti uložené soudem, nikoli pouze nalezením práva. Roztříštěnost těchto řízení považují proto za nevhodnou.

Záměr Fialy a dalších členů komise upravit všechna civilní řízení společně v rámci jednoho kodexu patrně nevyšel, neboť Ministerstvo spravedlnosti ČR ustanovilo v květnu 2016 novou komisi pro rekodifikaci civilního procesu. Tato komise je šestičlenná, složená z odborníků na civilní proces.

3.2. ÚPRAVA CIVILNÍHO PROCESU S DŮRAZEM NA JEDNOTLIVÁ ŘÍZENÍ

Nová rekodifikační komise nesleduje stejný záměr, tedy úpravu civilního procesu v rámci jediného kodexu, naopak dbá historického vývoje a zohledňuje úpravu civilního procesu sousedních zemí. I nadále by dle zjištěných informací měla úprava dbát vnitřní diferenciaci civilního procesu, a tedy upravovat jednotlivá řízení v rámci několika právních předpisů. Rekodifikace civilního procesu by dle dostupných informací měla mít za vzor rakouskou úpravu civilního soudního řádu, který u nás platil do roku 1950 a který ovlivnil i úpravy pozdější. Přihlížet by se mělo i k německé právní úpravě.¹⁵³ Cílem je především srozumitelnost a diskontinuita jen v nezbytně nutné míře.

Původní koncept jednotného kodexu byl v rámci probíhající odborné diskuse značně kritizován. Přikláním se k názoru, že je vhodné následovat vývojovou linii a nečinit tak velkou změnu, jakou by jediný kodex civilního procesu a změna civilního procesu jako taková zcela určitě byla. Navíc každá změna vždy znamená nové otázky. Za velmi účelné považují využít zkušeností zemí, kde civilní proces je stálý a funguje. Za nejvhodnější považují hledat inspiraci v okolních zemích. Civilní proces v německých a rakouských zemích vychází z občanského řádu, který je základem pro sporné řízení, a od kterého se odvíjí ostatní zákony upravující jednotlivá řízení. Je bezpochyby, že přijetí ZŘS v České republice směřovalo právě tímto směrem, avšak bez potřebné rekodifikace OSŘ, který dle odborné veřejnosti v současnosti neodpovídá požadavkům zcela obecného soudního řádu jako základu

---

¹⁵³ DVOŘÁK, B. In *Ministr Pelikán zřídil novou komisi pro rekodifikaci procesního práva* [online]. epravo.cz, 5/2016 [cit. 28. března 2017]

pro všechny druhy civilního procesu. Považuji za správné pokračovat v dosavadních snahách, zejména když tento systém dobře funguje v sousedních zemích.

Příklon k úpravě, která se bude inspirovat v rakouském „Zivilprozessordnung“ (rakouský civilní soudní řád) považuji za pozitivní i kvůli jeho pojetí civilního procesu. Rakouský civilní soudní řád vychází ze sociální koncepce, jejímž hlavním představitelem je Franz Klein, jeho autor. Tato koncepce přiznává civilnímu procesu širší společenskou roli než pojetí liberální. Starší liberální koncepce akcentovala panství stran nad sporem.¹⁵⁴ Účel civilního procesu dle liberální koncepce je omezen na ochranu individuálních zájmů a minimalizuje úlohu soudce a strany nakládají nejen s předmětem řízení, ale také se skutkovým základem. Přednes stran nemusí odpovídat pravdě, naopak soud je povinen rozhodnout i na základě zjevně nepravdivých skutečností. Naproti tomu sociální koncepce nepojímá civilní proces pouze jako nástroj ochrany individuálních zájmů, ale přiznává mu širší společenskou roli. „Soud tím, že svým rozhodnutím poskytne ochranu v jednotlivém případě, zároveň přispívá k ochraně právního, a tedy sociálního řádu.“¹⁵⁵ Podle Kleina je každý právní spor pro společnost sociálním zlem a civilní proces má sloužit k jeho překonání, a to co nejrychleji a nejekonomičtěji.¹⁵⁶ Sociální koncepce usiluje o rychlé a levné řízení, ve kterém bude zároveň zjištěn skutkový stav, jenž co nejvíce odpovídá skutečnému stavu. Omezuje čistě projednací princip, naopak posiluje roli soudce při vedení řízení a zjišťování skutkového stavu a stanovuje mu dotazovací, vysvětlovací a poučovací povinnosti. Strany jsou povinné uvádět skutečnosti pravdivě a úplně s tím, že novoty jsou v odvolacím řízení zakázány.

Při tvorbě nového občanského soudního řádu bude dle mého názoru zapotřebí vytyčit zcela jasně účel civilního procesu a k jeho zajištění míru působnosti jednotlivých zásad tak, aby bylo dosaženo právě stanoveného účelu. Dále bude patrně zapotřebí učinit rozhodnutí, zda se vydat cestou liberální či sociální koncepce, jak bylo uvedeno výše.¹⁵⁷ Je bezpochyby, že na podobu civilního procesu mají

---

¹⁵⁴ „Panství stran ve sporu bylo nejen důsledkem individualistického pojetí lidské svobody, ale zjevně také reakcí na předcházející vývoj, neboť mělo být garancí před svévolí státní moci, kterou soudce vždy reprezentuje (rozuměj státní moc, nikoli svévoli).“ (LAVICKÝ, P. ed. *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 35 s.)

¹⁵⁵ LAVICKÝ, P. In LAVICKÝ, P. ed. *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 36 s.

¹⁵⁶ FASHING, H. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts. Wien, 1984, 33 s.

¹⁵⁷ Srov. názor Lavického: „Při tvorbě budoucího civilního řádu bude nutno v prvé řadě učinit rozhodnutí, zda následovat koncepcí liberální, nebo sociální.“ (LAVICKÝ, P. In LAVICKÝ, P. ed.

nejvýznamnější vliv právě procesní zásady, které dále ovlivňují jeho základní pilíře. Považuji za vhodné vymezení základních pilířů v článku Sedláčka¹⁵⁸, který jako hlavní aspekty, jimiž se civilní proces vyznačuje, uvádí:

- postavení a roli soudce v procesu,
- procesní aktivitu účastníků řízení,
- způsob zahájení řízení a jeho průběh,
- rozsah a průběh dokazování,
- účinky meritorního rozhodování v oblasti hmotného práva.¹⁵⁹

Otázkou, kterou se tak zákonodárce bude nejspíše zabývat, je, do jaké míry se bude na řízení podílet soud a účastníci, tedy v jaké míře bude v řízení dominovat princip projednací a vyšetřovací, princip dispozitivní a ofiiality a v neposlední řadě princip materiální a formální pravdy, a stanovit tomu odpovídající instituty.

3.3. ÚPRAVA CIVILNÍHO PROCESU NA SLOVENSKU

Poněkud podrobněji bych chtěla poukázat na nedávnou rekonstrukci civilního procesu na Slovensku, kde se došlo k závěru, že úprava civilního procesu v rámci jednoho kodexu není dlouhodobě udržitelná. Rekonstrukce se zaměřila jak na civilní, tak na správní úsek. Místo jediného kodexu upravujícího proces obou těchto odvětví, nabyly 1. 7. 2016 účinnosti tři nové řády. Jedná se o zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, který je základním civilním kodexem upravujícím sporné řízení. Dalším je zákon č. 161/2015 Z. z., civilný mimosporový poriadok, kde nalezneme úpravu nesporných řízení po vzoru rakouské a německé úpravy.¹⁶⁰ V neposlední řadě se jedná o zákon č. 162/2015 Z. z., správny súdny poriadok, který obsahuje úpravu postupu správních soudů, jako i dalších osob ve správním soudnictví, jejich pravomoc a příslušnost.

Vykonávací řízení, resp. exekuční řízení¹⁶¹ je také upraveno zvláštním předpisem, a to zákonem č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej

---

Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 38 s.)

¹⁵⁸ SLÁDEČEK, M. *Zamyšlení se nad civilním procesem de lege lata a jeho perspektivy* [online]. epravo.cz, 1/2016 [cit. 4. června 2017].

¹⁵⁹ Srov. MACKOVÁ, A. *Proměny soudní ochrany práv v běhu času.* In DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha, 2011, 268 s.

¹⁶⁰ PODIVINKSÁ, A., *Novinka v civilnom práve v podobe Civilného mimosporového poriadku*, [online]. Právne noviny, 21. 5. 2015 [cit 27. března 2017].

¹⁶¹ Na Slovensku neexistuje dvojkolejnost vykonávacího řízení jako v České republice.

činnosti (exekučný poriadok). Obdobně je tomu s insolvenčním řízením, které je upraveno v zákoně č. 7/2005 Z. z. o konkurzu a restrukturalizaci.

Snahu o rekonstrukci civilního procesu po vzoru německých a rakouských zemí považují za správné rozhodnutí, nejen proto, že se jedná o silné státy s fungujícím civilním procesem, ale zejména proto, že mají s námi společnou historii. V mém názoru mě utvrzuje i fakt, že na Slovensku se také při rekonstrukci inspirovali právě německou a rakouskou úpravou, tedy německým a rakouským „Zivilprozessordnung“.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo popsat základy civilního procesu a jeho jednotlivých druhů. Rozhodla jsem se věnovat především účelu, základním principům a prvkům, které jsou pro jednotlivá civilní řízení charakteristické, a popsat průběh těchto řízení. Vzhledem k rozsahu zvoleného tématu jsem se zaměřila na skutečnosti, které považuji za stěžejní. Při práci jsem se věnovala jak zákonné úpravě jednotlivých druhů civilního procesu, tak i zpracování daného tématu právními teoretiky ve formě literárních publikací. V neposlední řadě jsem pracovala i s rozhodovací praxí soudu, neboť cílem této diplomové práce bylo popsat jednotlivé druhy civilního procesu, tedy neomezit se pouze na teoretická východiska civilního procesu obsažená v psaných pramenech práva, ale i na jejich aplikaci v praxi.

V první kapitole jsem se věnovala civilnímu procesu v obecné rovině tak, jak jej chápe teorie. Dále jsem shrnula historický vývoj civilního procesu od starověku až po současnost, vedena snahou popsat postupnou diferenciaci jednotlivých druhů civilního procesu.

Druhá kapitola, tedy hlavní část mé diplomové práce byla věnována jednotlivým druhům civilního procesu. Zabývala jsem se společnými základy jednotlivých druhů civilního procesu spočívajících v principech, jež (až na výjimky) ovládají celý civilní proces, tedy všechny jeho druhy. Dále jsem se již věnovala charakteristikám řízení nalézacího, vykonávacího, insolvenčního, zajišťovacího a rozhodčího. Popis jednotlivých řízení byl veden snahou poskytnout komplexní přehled o civilním právu procesním, které slouží zejména k ochraně soukromoprávních vztahů.

V podkapitole věnované nalézacímu řízení jsem se zabývala jeho členěním na řízení sporné a nesporné. Nejprve jsem popsala účel a principy sporného řízení, jeho subjekty a průběh. Následně jsem se zabývala totožnými otázkami i u řízení nesporného, a v závěru jsem zdůraznila rozlišnosti mezi řízením sporným a nesporným.

Na nalézací řízení jsem navázala s popisem úpravy vykonávacího řízení, které slouží k vynucení pravomocně přiznané povinnosti, která nebyla povinným dobrovolně splněna. V rámci popisu vykonávacího řízení jsem zohlednila dvojkolejnost české právní úpravy a věnovala jsem se tedy jak soudnímu výkonu

rozhodnutí, tak exekuci. Opět jsem se zaměřila na účel, základní principy, subjekty a popsala průběh soudního výkonu rozhodnutí a exekuce.

Dále jsem přiblížila problematiku insolvenčního řízení, které slouží k vyřešení platební situace, kdy dlužník má více než jednoho věřitele a nachází se v úpadku, popř. hrozícím úpadku. V této kapitole jsem rozebrala předpoklady pro konání insolvenčního řízení, průběh insolvenčního řízení a uvedla možnosti řešení úpadku.

Poté jsem se věnovala řízení zajišťovacímu, které zahrnuje instituty civilního řízení, jež slouží k předběžnému poskytnutí ochrany porušeným nebo ohroženým právům bez konečného rozhodnutí ve věci samé. Blíže jsem specifikovala předběžná opatření, prétorský smír, zajištění důkazů, zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví a tzv. posesorní ochranu, tedy řízení o žalobě z rušené držby.

Poslední část této kapitoly jsem věnovala rozhodčímu řízení, které jako jeden z druhů civilního procesu poskytuje možnost volby řešení sporu mimosoudní cestou. Rozhodčí řízení je v České republice jedním z nejvíce užívaných mimosoudních způsobů řešení sporů a jedná se o hlavní alternativu ke „klasickému“ civilnímu řízení. Vymezila jsem subjekty rozhodčího řízení, základní principy, předmět a postup v samotném řízení před rozhodci.

Na závěr jsem řešila otázku rekodifikace civilního procesu, která je v současné době velmi aktuálním tématem. Zdali bude úprava civilního procesu i v budoucnu obsažena v několika právních předpisech upravujících jednotlivá civilní řízení nebo zda bude vytvořen jeden civilní kodex, který bude upravovat civilní proces jako celek, není stále jasné. Můžeme tedy i nadále polemizovat nad tím, jakým směrem se bude civilní proces vyvíjet. Zda-li se bude držet naše procesní právo zavedeného, dle některých osvědčeného systému, anebo dojde k rekodifikaci, která nemá ve střední Evropě obdoby, je otázkou. Bude jistě velmi zajímavé vývoj v této oblasti v budoucnu sledovat.

Zpracováním mé diplomové práce jsem získala komplexnější pohled na oblast procesního práva a doufám, že po ukončení studia se budu moci otázkou procesního práva zabývat a získané poznatky uplatnit v praxi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura

- BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář. 2. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-342-7.
- BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví.* Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4844-7.
- DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 9788074001079.
- DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku,* Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7.
- HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-555-8.
- HENDRYCH, D. *Právní slovník, 3. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.
- HRNČÍŘÍK, V. *Předběžná opatření v civilním řízení.* V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-622-7.
- JANKŮ, M. *Rozhodčí řízení: alternativní způsoby rozhodování sporů.* Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. ISBN 978-80-7408-111-8.
- KLÍMA, K., a kol., *Komentář k Ústavě a Listině.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-44-X.
- ŠÍNOVÁ, R., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I. *Civilní proces.* Praha: C.H. Beck, 2015, Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-600-5.
- LAVICKÝ, P. ed. *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí.* Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7686-0.
- MACURA, J.: *Zásada projednací v civilním soudním řízení,* Masarykova univerzita, Brno, 1997, ISBN 80-210-1628-0.
- MIKULE, V. *Ústavní soudnictví a lidská práva: předpisy, dokumenty, komentáře a poznámky.* Praha: Codex, 1994. ISBN 80-901185-6-9.
- RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České*

- *a Slovenské republiky a zahraničí*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004. Právní instituty. ISBN 80-7179-873-8.
- SCHELLEOVÁ, I. *Úvod do civilního řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-81-3.
- SCHELLEOVÁ, I. *Základy občanského práva procesního*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-33-3.
- STAVINHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. *Základy civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5062-4.
- STEINER, V. *Základní otázky občanského práva procesního, 1 vydání*. Praha: Academia, 1981.
- SVEJKOVSKÝ, J., KABELKOVÁ, E., VYCHOPENĚ, M. *Vzory smluv, petitů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku. 2., upravené a rozšířené vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-648-7.
- SVOBODA, K. *Dokazování. Vyd. 1*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-414-7.
- SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-506-0.
- SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. vydání*. Praha: C.H.BECK, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3.
- SVOBODA, K., TLÍŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN: 978-80-7400-297-7.
- ŠÍNOVÁ, R., KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporná, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7.
- ŠTAJGR, F. *Občanské právo procesní: učebnice pro vysoké školy*. Praha: Orbis, 1964.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, 6. díl*. Praha: Encyklopedie Diderot, 1999. Encyklopedie Diderot. ISBN 809-02-555-23.

- WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Linde Praha a.s., 2004. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5.
- WINTEROVÁ, A. MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-077-2.
- WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání*. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5.
- WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. *Zvláštní soudní řízení. 1. Vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-829-1.
- ZOULÍK, F., *Řízení sporné a nesporné, jako druhy civilního procesu*. Praha: Academia, 1969. Studie ČSAV.

Zahraniční literatura

- FASHING, H. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts*. Wien, 1984.
- ZWEIGERT, K., KÖTZ, H. *Introduction to Comparative Law. Volume I*. Oxford: Clarendon Press: Oxford, 1987. ISBN 978-01-9825-606-9

Odborné články

- KAMLACH, M. *Lze de lege ferenda uložit povinnost odůvodnit odpor proti platebnímu rozkazu?* Právní praxe, 7/1996
- KRAMER, J. LÉKO, K. *Pokus o právní revoluci začíná*. Lidové noviny, 22. 9. 2014. s. 15.
- RICHTER, T. *Úpadek pro platební neschopnost v judikatuře Nejvyššího soudu*. Bulletin advokacie, 10/2016
- RŮČIČKA, K. *K otázce právní povahy rozhodčího řízení*. Bulletin advokacie, 5/2003

Právní předpisy

- usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva ČNR o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- vyhláška č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekucí a další činnosti
- vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení
- vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů
- zákon č. 142/1950 Sb., o konaní v občianskych súdnych veciach (občiansky súdny poriadok)
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů (exekuční řád)
- zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon)
- zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (exekučný poriadok)
- zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurzu a reštrukturalizaci
- zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok
- zákon č. 161/2015 Z. z., civilný mimosporový poriadok
- zákon č. 162/2015 Z. z., správny súdny poriadok

Soudní rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. III. ÚS 61/94 [10/1995 USn.]
- Nález Ústavního soudu v ČR ze dne 27. 3. 1996, sp. zn. III. ÚS 280/95 [ÚS 3/1996]
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 6. 1997, sp. zn. III. ÚS 144/97 [12/1997 USu.]
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 1. 2010, Pl. ÚS 16/09 [8/2010 USn.]
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2986/11 [Výběr ÚS 1380/2012]
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 30. 1. 1930 sp. zn. R I 1017/29 [Vážný 9577]
- Rozhodnutí Nejvyššího soud ČSSR ze dne 30. 6. 1965, sp. zn. 5 Cz 31/66 [R 63/1966]
- Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 12. 6. 1964, sp. zn. 5 Co 181/64, [R 56/1964 civ.]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2003, sp. zn. 21 Cdo 408/2003 [C 2083]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005 [Výběr NS 1129/2007]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007 [C 6439]
- Usnesení Nejvyššího soudu v ČR ze dne 26. 7. 2005, sp. zn. 32 Odo 9/2005 [C 3895]
- Usnesení Nejvyššího soudu v ČR ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1710/2007 [Výběr NS 3869/2008]
- Usnesení Nejvyššího soudu v ČR ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006 [C 6497]
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 29 NSČR 1/2008 [Výběr NS 6955/2010]
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 25 Cdo 399/2013 [Výběr NS 2795/2013]

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008 [C 8640]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 11. 2011, sp. zn. 22 Cdo 5265/2009 [Výběr NS 7403/2011]
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. 29 NSČR 52/2011 [Výběr NS 6800/2012]
- Usnesení Nejvyššího soudu v ČR ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4061/2010 [C 13493]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3183/2010 [C 13512]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2016/2011 [C 12485]
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010 [C 12999]

Internetové zdroje:

- FIALA, R. *Na cestě k novému civilnímu procesnímu právu* [online]. epravo.cz, 12. 3. 2015 [cit. 28. března 2017] <https://www.epravo.cz/top/efocus/na-cestech-k-novemu-civilnimu-procesnimu-pravu-97264.html>
- FIALA, R. *Rekodifikace civilního procesu* [online]. Právní prostor, 24. 7. 2015 [cit. 27. března 2017] <http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/rekodifikace-civilniho-procesu-2015>
- PODIVINKSÁ, A., *Novinka v civilnom práve v podobe Civilného mimosporového poriadku* [online]. Právne noviny, 21. 5. 2015 [cit. 27. března 2017] <https://www.pravnenoviny.sk/obcianske-pravo/novinka-v-civilnom-prave-v-podobe-civilneho-mimosporoveho-poriadku>
- TALANDOVÁ, I. *Rekodifikace civilního procesu, aneb právní revoluce naopak* [online]. epravo.cz, 12. 5. 2015 [cit. 27. března 2017] <https://www.epravo.cz/top/clanky/rekodifikace-civilniho-procesu-aneb-pravni-revoluce-naopak-97651.html>
- DVOŘÁK, B. In *Ministr Pelikán zřídil novou komisi pro rekodifikaci procesního práva* [online]. epravo.cz, 5/2016 [cit. 28. března 2017] http://tablet.epravo.cz/5-2016/30_z-praxe-ministr-pelikan-zridil-novou-komisi-pro-rekodifikaci-procesniho-prava

- *O rozhodčím řízení* <http://www.soud.cz/o-rozhodcim-rizeni>
- SLÁDEČEK, M. *Zamyšlení se nad civilním procesem de lege lata a jeho perspektivy* [online]. epravo.cz, 1/2016 [cit. 4. června 2017] <https://www.epravo.cz/top/clanky/zamysleni-nad-civilnim-procesem-de-lege-lata-a-jeho-perspektivy-99664.html>
- SVOBODA, K. *Žaloby na ochranu rušené držby* [online]. bulletin-advokacie.cz, 7. 6. 2013 [cit. 31. května 2017] <http://www.bulletin-advokacie.cz/zaloby-na-ochranu-rusene-drzby?browser=mobi>.

ABSTRAKT

Diplomová práce má za cíl seznámit čtenáře s jednotlivými druhy civilního procesu. Civilní proces je spolu s trestním, správním a ústavním řízením jedním ze čtyř druhů soudnictví. Jedná se navenek o jednotné řízení, které je však vnitřně diferencované. Tato diferenciací je výsledkem dlouhodobého vývoje, kdy k původní funkci civilního procesu přistupují funkce další. Civilní proces neslouží pouze k poskytnutí ochrany již porušených práv. Další funkce spočívá v ochraně práv před jejich ohrožením. V neposlední řadě plní funkci vykonávací a zajišťovací. Účelem je poskytnout ucelený přehled o jednotlivých druzích civilního procesu, jejich charakteristice, společných rysech a odlišnostech.

Náplní diplomové práce jsou jednotlivé druhy civilního procesu a je rozdělena do tří kapitol. Úvodní kapitola se věnuje civilnímu procesu v obecné rovině a jeho vývoji. Druhá kapitola tvoří hlavní část diplomové práce a věnuje se postupně charakteristice jednotlivých druhů civilního procesu. Nejdříve je popsáno nalézací řízení, které se dále dělí na řízení sporné a nesporné. Účelem nalézacího řízení je ochrana porušovaných či ohrožených práv nebo úprava vztahů účastníků řízení do budoucna. Následuje popis řízení vykonávacího, jehož předmětem je vynucení plnění, které nebylo povinným splněno dobrovolně. Dále je věnována pozornost řízení insolvenčnímu, které řeší majetkovou situaci dlužníka, jenž má více věřitelů a není schopen platit své dluhy. Další část je věnována institutům zajišťovacího řízení, kde jsou popsány jeho čtyři podoby. Jedná se o předběžná opatření, smírčí řízení, zajištění důkazů a posesorní ochranu. V neposlední řadě se diplomová práce věnuje rozhodčímu řízení, které je alternativou ke klasickému civilnímu procesu. Poslední kapitola je věnována plánované rekodifikaci civilního procesu.

ABSTRACT

The attempt of this diploma thesis is to introduce the reader various types of civil procedure. The civil procedure is one of the types of justice besides criminal, administrative and institutional justice. The civil procedure represents the united process, which is internally differentiated. This differentiation is the result of historical development, when the original function of the civil procedure access additional features. The purpose of the civil procedure is not only to provide protection to endangered rights. Another function is to protect the rights against threat. Finally, there is the function of execution and reinsurance. The purpose of this thesis is to provide a comprehensive overview of the various types of civil procedure, their characteristics, common features and differences.

The content of this thesis are various types of civil procedure and it is divided into three parts. The first part deals with the civil procedure in general and it's history. The second part, as the main part of the diploma thesis, focuses on characteristics of each types of civil procedure. First there is described civil trial proceedings, which is divided into contentious and non-contentious proceedings. The purpose of civil trial proceedings is to protect the violated or threatened rights or regulation of relations of the conflicting parties for the future. The following is a description of the executive proceedings designed to enforce the obligation, which has not been met voluntary yet. The attention is paid to the insolvency proceedings, which solves the financial situation of the debtor, who has more creditors and is not able to pay his debts. Next section is devoted to institutes of secure proceedings related to four forms such as preliminary injunctions, conciliation, securing of evidence, ownership protection. The diploma thesis deals with the arbitration procedure, which is an alternative to the "classic" civil procedure. The last part is devoted to the planned re-codification of the civil procedure.

TÉMA DIPLOMOVÉ PRÁCE/ THEME OF THESIS

Druhy civilního procesu

Types of civil procedure

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV/ KEY WORDS

civilní proces, druhy, řízení, nalézací řízení, sporné řízení, nesporné řízení, vykonávací řízení, insolvenční řízení, zajišťovací řízení, rozhodčí řízení

civil procedure, types, proceedings, civil trial proceedings, contentious proceedings, non-contentious proceedings, executive proceedings, insolvency proceedings, secure proceedings, arbitration